

МОНГОЛ УЛСЫН
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ
САЙДЫН ТУШААЛ

2021 оны 05 сарын 21 одор

Дугаар A/190

Улаанбаатар хот

Төлөвлөгөө баталж, хэрэгжүүлэх тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Боловсролын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1.2 дахь заалт, Коронавируст халдварт (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.1, 11.1.2 дахь заалтыг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөө /2021-2023/-г хавсралт ёсоор баталсугай.
2. Энэхүү тушаалын хавсралтаар батлагдсан төлөвлөгөөг 2021-2022 оны хичээлийн жилээс эхлэн хэрэгжүүлсүгэй.
3. Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөө /2021-2023/-г хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан дараах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг холбогдох албан тушаалтанд даалгасугай. Үүнд:
  - 3.1. Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажлыг хангах, шаардлагатай эрх зүйн орчин бүрдүүлэх, мэргэжлийн болон олон улсын байгууллагын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах, төлөвлөгөөг нэгдсэн удирдлагаар хэрэгжүүлэх, хагас жил тутамд тайлагнахыг Бага, дунд боловсролын газар /Т.Ням-Очир/-т;
  - 3.2. Багш бэлтгэдэг их, дээд сургуульд суралцаж буй оюутнуудыг ерөнхий боловсролын сургуульд дадлагажигч багшаар дадлага хийлгэхийг Дээд боловсролын газар /С.Должин/, Монгол Улсын Боловсролын их сургууль /Д.Мандах/-д;
  - 3.3. Сурагчдын сурлагын хоцрогдлыг арилгах, сургалтын таатай орчин бүрдүүлэх ажлыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн үйл явцад хяналт-шинжилгээ хийж ажиллахыг Боловсролын хүрээлэн /П.Лхагвасүрэн/-д;
  - 3.4. Аймаг, нийслэлийн Боловсролын газрын удирдлага, мэргэжилтэн, сургуулийн удирдлага, багш, дэмжигч багш, дадлагажигч багш, эцэг эх, асран хамгаалагчдад зориулсан сургалт зохион байгуулж, мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллахыг Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх институт /Ж.Болормаа/-д;
  - 3.5. Сурагчдын мэдлэг, чадварыг оношлох, явцын, үр дүнгийн үнэлгээ хийх, тэдгээрийн үр дүнг шинжлэх, мэдээллийн сан бүрдүүлэх ажлыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллахыг Боловсролын үнэлгээний төв /Л.Ганбат/-д;

142110718

3.6. Сурагчдын сурлагын хоцрогдлыг арилгах, хүнд болон хэвтрийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг бичиг үсэгт сургах, бага, суурь, бүрэн дунд боловсрол нөхөн олгох сургалтын хөтөлбөрт нийцсэн сургалтын модуль боловсруулж, үр дүнтэй хэрэгжүүлэхийг Насан туршийн боловсролын үндэсний төв /Л.Болортунгалаг/-д;

3.7. Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх ажлыг орон нутгийн түвшинд удирдан зохион байгуулах, сурагчдын мэдлэг, чадварын оношилгооны үр дүнд тулгуурлан сургуулийн төлөвлөгөө боловсруулах, хэрэгжүүлэхэд удирдах ажилтан, багшид зөвлөн туслах, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж ажиллахыг аймгийн Боловсрол, соёл, урлагийн газар, нийслэлийн Боловсролын газрын дарга нарт;

3.8. Сурагчдын мэдлэг, чадварын түвшинд нийцсэн сургалт зохион байгуулж, сургуулийн төлөвлөгөөг амжилттай хэрэгжүүлэхэд багш, дэмжигч багш, дадлагажигч багшид дэмжлэг үзүүлэх, явуулын багш, сэтгэл зүйчидтэй хамтран ажиллахыг ерөнхий боловсролын сургуулийн захирал нарт;

3.9. Хөгжлийн бэрхшээлтэй болон тэгш хамран сургах сургалтын ганцаарчилсан төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд аймаг, нийслэлийн Боловсролын газар, сургууль, багш нарт арга зүйн дэмжлэг үзүүлэхийг Тусгай хэрэгцээт боловсролын хэлтэс /Ч.Ганцэцэг/-т, сургуулийн мэдээлэл харилцаа, холбооны дэд бүтцийг бэхжүүлэх, сурагчдын мэдлэг, чадварын үнэлгээний цахим платформыг хөгжүүлэх, ээлжит хичээлийн цахим сан бүрдүүлж, ашиглах боломжоор хангахыг Мэдээллийн технологи, статистикийн хэлтэс /О.Дунжиннамдаг/-т;

3.10. Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг жил бүрийн улсын төсвийн төсөлд тусгуйлж ажиллахыг Санхүү, эдийн засгийн газар /С.Нансалмаа/, Хөрөнгө оруулалтын газар /Ч.Энх-Амгалан/-т;

3.11. Жил бүр төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд үнэлгээ хийж, төлөвлөгөөг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх зөвлөмж өгч ажиллахыг Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ дотоод аудитын газар /Г.Энхжаргал/-т;

4. Энэхүү тушаалын хэрэгжилтийг хангаж ажиллахыг Боловсрол, шинжлэх ухааны дэд сайд Г.Ганбаярт даалгасугай.

САЙД

Л.ЭНХ-АМГАЛАН

Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын
2021 оны 05 дугаар сарын 21-ны өдрийн
А/190 дүгээр тушаалын хавсралт

ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛИЙН СУРАГЧДЫН СУРЛАГЫН
ХОЦРОГДЛЫГ НӨХӨХ, АРИЛГАХ ЦОГЦ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
/2021-2023/

НЭГ. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

Коронавируст халдварт /КОВИД-19/-ын цар тахалтай тэмцэх хариу арга хэмжээг эрчимжүүлэх, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас өндөржүүлсэн бэлэн байдал, бүх нийтийн бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлсэнтэй холбогдуулан бүх шатны боловсролын сургалтын байгууллагын хичээл, сургалтыг тасалдуулалгүй төле болон цахим хэлбэрээр үргэлжлүүлэн зохион байгуулж байна.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчид бүтэн нэг хичээлийн жилтэй тэнцэх хугацаанд төле болон цахим хэлбэрээр суралцлаа. Үүнд:

- 2020 онд аймаг, орон нутаг, нийслэлд 75 өдөр (15 долоо хоног) буюу тухайн хичээлийн жилийн сургалтын нийт хугацааны 47%-тай тэнцэх хугацаанд;
- 2021 онд аймаг, орон нутагт 100 өдөр (20 долоо хоног) буюу тухайн хичээлийн жилийн сургалтын нийт хугацааны 62%-тай, нийслэлд 110 өдөр (22 долоо хоног) буюу сургалтын нийт хугацааны 68%-тай тэнцэх хугацаанд.

ЮНЕСКО-оос 2021 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдөр зохион байгуулсан Боловсролын сайд нарын уулзалтын үеэр дэлхийн 30 орон ерөнхий боловсролын сургуулийнхаа сургалтыг бүрэн, 70 орон хэсэгчлэн түр зогсоосноос дунджаар 6,5 сар (26 долоо хоног) анги танхимын сургалт тасарсан, сурагчдын 91% буюу 1,6 тэрбум сурагч цар тахлын нэлөөнд өртсөн, нийт сурагчдын 2/3 нь буюу 1,0 тэрбум сурагч сурлагын хоцрогдолтой, бага ангийн 100 сая хүүхэд уншиж чадахгүй байгааг мэдээллээ. ЮНЕСКО боловсролын салбарын энэхүү үзэгдлийг дан ганц сурлагын хоцрогдол бус сэтгэл санааны хямрал давхацсан “Нэгэн үеийнхний сүйрэл” хэмээн тодорхойлж байна.¹

Боловсрол, шинжлэх ухааны яамнаас хийсэн судалгаагаар сурагчдын нийгэм, сэтгэл зүйн байдал хэвийн түвшнээс доогуур, бага, дунд ангийн сурагчдын бухимдал хэвийн түвшнээс өндөр, ганцаардаж, уйтгарладаг, сурагчдын дийлэнх нь коронавируст халдварт /КОВИД-19/-ын цар тахалд өртөх, сурлагаар хоцрогдох, анги улирахаас айж, санаа зовниж байна. Орой унтаж хожуу босох, хэтрүүлж идэх, хөдөлгөөний дутагдалд орох, цахим хэрэглээ нь нэмэгдэх зэрэгээр сурагчдын амьдралын дэглэм, хэв маяг өөрчлөгдсөн байна. Мөн төле, цахим сургалтад хамрагдаагүй болон ялангуяа 1, 2 дугаар ангийн сурагчдын унших, бичих, тооцоолох чадварын хоцрогдол харьцангуй их байна.

Иймээс сурагчдын сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах, сурагчдын нийгэм, сэтгэл зүйн хэвийн байдлыг хангах, тулгарсан бусад асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд цогц төлөвлөгөө хэрэгжүүлэх шаардлага тулгарлаа.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөө /2021-2023/ нь дараах бодлогын баримт бичгийн үзэл санаа, зарчим, зорилго, зорилтод тулгуурласан юм. Тухайлбал:

¹ (UNESCO Ministerial meeting, One year into COVID: Prioritizing education recovery to avoid a generational catastrophe. 03/29/2021)

- “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн “Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, боловсролыг хувь хүний хөгжил, гэр бүлийн амьдралын баталгаа, улс орны хөгжлийн суурь болгон насан туршдаа суралцахуйн тогтолцоог бэхжүүлнэ” гэж тодорхойлсон 2.1 дэх зорилт, түүнийг хэрэгжүүлэх үе шат, хүрэх үр дүн;
- Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлогод тодорхойлсон ерөнхий боловсролыг иргэн бүр заавал эзэмших, малчин өрхийн хүүхдийн хэрэгцээ, шаардлагыг харгалзсан бодлого явуулах, ...иргэдийн насан туршид суралцах хэрэгцээ, сурагчийн сонирхол, авьяас, чадвар, хөгжлийн онцлогт нийцсэн, тэдэнд тэгш боломж олгосон, олон хувилбартай, чөлөөтэй, нээлттэй байх, албан болон албан бус боловсролын нийт байгууллагыг бүх насны иргэдийн боловсролын хэрэгцээнд нийцсэн үйлчилгээ үзүүлэх чадамжтай болгох зэрэг зарчим;
- Монгол Улсын Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр (2020-2024)-т дэвшүүлсэн “Цахим сургалтын платформ бий болгож, цахим агуулга хөгжүүлж, бэлтгэнэ. Зурагт болон интернэтгүй өрх, хүн амыг цахим сургалтад хамрагдах боломжийг бий болгохын тулд тохирсон сургалтын хэлбэр, хувилбаруудыг судалж, бэлтгэнэ /1.1.12/, Багш, сурагч, сургуулийн ажилтнуудын эрүүл мэндийн эрсдэлийг тодорхойлж, сурагчийн сургууль завсардалтын эрсдэлийг тооцоолно/1.1.15/, Цахим сургалтын платформыг хөгжүүлж, цахим сургалтын хөтөлбөр, цахим агуулга, цахим хичээл боловсруулан иргэдэд насан туршдаа суралцахуйг дэмжих боломжийг бүрдүүлнэ /2.3.12/ зэрэг зорилт;
- Боловсролын салбарын хөгжлийн дунд хугацааны төлөвлөгөө /2021-2030 он/-нд дэвшүүлсэн “...боловсролын хүртээмж, тэгш хамран сургалтыг нэмэгдүүлэх, бага, дунд боловсролын үйлчилгээний чанарыг сайжруулах, ...бага, дунд боловсролын үйлчилгээнд тэгш хамрагдах боломжийг нэмэгдүүлэх зорилт, ...хот, хөдөөгийн сурагчдын үнэлгээний гүйцэтгэлийн ялгаа багассан байх, газар зүйн байршил, нийгэм эдийн засгийн нөхцөл, хөгжлийн онцлог, ялгаатай байдлаас үл хамааран бага, дунд боловсролын үйлчилгээнд бүрэн хамрагдсан байх гэсэн хүрэх үр дүн.

ХОЁР. КОВИД-19 ЦАР ТАХЛЫН ҮЕИЙН БАГА, ДУНД БОЛОВСРОЛЫН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

2.1 КОВИД-19 цар тахлын үеийн хичээл, сурлагын хоцрогдлын нөхцөл байдал

Монгол Улс коронавируст халдварт /КОВИД-19/-ын цар тахлын нөхцөл байдлын улмаас 2020 оны 02 дугаар сарын 03-ны өдрөөс бүх шатны боловсролын сургалтын байгууллагын танхимиын сургалтын үйл ажиллагааг хоёр удаа удаан хугацаагаар түр зогсоож, энэ хугацаанд суралцагчдад хүртээмжтэй байдлыг судалсны үндсэн дээр үндэсний хэмжээнд төле, цахим хичээлээр зайн сургалт зохион байгууллаа. Тус арга хэмжээ нь урьдчилан төлөвлөгдөөгүйгээс гадна, удаан хугацаанд үргэлжилсэн тул сургалтад нөлөөлөх болсон.

Сургалтын үйл ажиллагааг түр зогсоосон хугацаанд 5284 төле хичээл бэлтгэн дохионы хэлний орчуулгатайгаар телевизээр зайны сургалт зохион байгууллаа. Мөн сурагчдад 104 интерактив хичээл, 2775 цахим хичээл, 50 цахим контент, 30 радио болон аудио хичээл бэлтгэн econtent, бусад цахим хуудсаар хүргэсэн. Дэд бүтэцгүй, интернетгүй, гэрэл цахилгаангүй, гэр бүлийн орчинд нь техникийн боломж нөхцөл бүрдээгүйн улмаас 330 сумын 172.300, 46 багийн 6.277, нийт 178.577 сурагч төле болон цахим сургалтад хамрагдаж чадаагүй бөгөөд тэдэнд бие даан суралцах хэвлэмэл материал боловсруулан хүргэлээ.

Танхимын сургалтыг удаан хугацаагаар түр зогсоосны улмаас сурагчдын сурлагын хоцрогдлыг богино хугацаанд нөхөх, хоцрогдоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор 26 төрлийн зөвлөмж боловсруулж, сургууль багш наарт хүргэсэн. Мөн аймаг, нийслэлийн Боловсролын газрын мэргэжилтэн, багш нарын бүрэлдэхүүнтэй мэргэжлийн бүлэг (сүлжээ)-ийг цахим орчинд үүсгэн, багшлахуйг дэмжих үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж эхэллээ.

Хэдийгээр төле болон цахим сургалт явуулж буй ч зайны сургалтын бэлэн байдал, хүртээмж, сурагчдын оролцоо зэрэг нь сургалтын чанар, хичээл, сурлагын хоцрогдолд нөлөөлж байгааг судалгааны үр дүн харуулж байна. Тухайлбал,

- 2020 оны 2-5 дугаар сард сурагчдын төле хичээлд хамрагдалтын улсын дундаж 74,7%, аймгийн дундаж 75%, сумын дундаж 69,5% байв (БСШУСЯ).
- Онцгой байдлын үеийн төле хичээл, түүний үр дүн судалгаагаар өнгөрсөн хагас жилийн хугацаанд нийт сурагчдын 21% нь ямар нэг шалтгаанаар төле хичээл үзээгүй байна (НҮБ-ын Хүүхдийн сан).
- КОВИД-19 цар тахлын шалтгаант хөл хорионы үеийн багшлахуй, судалгааны тайланд “Техник, технологийн болон гэр бүлийн ялгаатай орчинд сурагчид зайнас суралцах хэлбэрт шилжсэн нь тэгш бус байдлыг улам бүр нэмэгдүүлсэн. Үүнд хүүхдийн амьдарч буй газар төвөөс алслагдсан, дэд бүтцийн хөгжил сүл, гэр бүлийн орчинд хүүхдийнхээ хичээлийг хийлгэх, тэднийг дэмжихэд эцэг эх, асран хамгаалагч төдийлөн дэмжлэг үзүүлж чадахгүй байгаа, мөн техник, технологийн нөхцөл бүрдээгүй зэрэг хүчин зүйлс нөлөөлж буг тодорхойлсон (Бүх нийт боловсролын төлөө ИНБ).
- 2021 оны 03 дугаар сарын 01-ны өдрөөс орон нутгийн ЕБС-ийн танхимын сургалтын үйл ажиллагаа эхлэхэд 47,478 хүүхэд хичээл сургалтад хамрагдаагүй 1450 сургач эцэг эхийн хамт оторлож сургуулиас хөндийрсөн нь сургууль завсардах магадлалтайг харуулж байна (Боловсролын хүрээлэн).

Ийнхүү КОВИД-19 цар тахлын үеийн сургалтын хүртээмж хангалттай биш байгаа нь сурагчдын суралцахуйд бэрхшээл учруулж, сургалтын чанарыг бууруулахад нөлөөлж болзошгүй байна.

2021 оны 03 дугаар сард багш нараас асуулгын судалгаа авахад судалгаанд хамрагдсан 1140 багшийн 92,5% нь сурагчдын хичээл, сурлагын хоцрогдлыг 40-50%-тай гэж үзсэн байна.

Бага ангийн унших ба математикийн чадварын үнэлгээний урьдчилсан дүнгээр 1-2 дугаар ангийн сурагчдын унших даалгаврын биелэлт 50%, ойлгож унших түвшин 27%, математикийн чадвар 56,5%;² BYT-ийн 2019 оны сургалтын чанарын судалгаагаар 3 дугаар ангийн сурагчдын хэлний чадвар 37,5%, математикийн чадвар 53,3% байгаа нь 1-3 дугаар ангийн сурагчид унших, тооцоолох чадварын хоцрогдолд орох эрсдэлтэйг харуулж байна.

---

² БСШУСЯ. (2017). Бага боловсролын унших ба математикийн чадварын үнэлгээний урьдчилсан үр дүн (EGRA ба EGMA)

Гадаад улс орноос эх орондоо ирсэн монгол хэл сайн мэдэхгүй сурагчдын тоо нэмэгдлээ. 2021 оны 03 дугаар сарын 01-ний өдрөөс аймаг, орон нутгийн сургуулиудын хичээл, сургалтын үйл ажиллагаа эхлэхэд ОХУ, БНХАУ, Энэтхэг, Турк, Испани зэрэг улсаас ирсэн 170 орчим хүүхэд орон нутгийн сургуулиуд (нийслэлийн сургуулийн тоо ороогүй)-д суралцаж байна.

Казах хүүхдийн унших чадварын гүйцэтгэл монгол хүүхдийнхээс 2 дахин доогуур, мөн математикийн чадвар доогуур байна. Гэртээ монгол хэлээр харилцдаг казах хүүхдийн математик чадварын гүйцэтгэл 56,5%, казах хэлээр харилцдаг хүүхдийн гүйцэтгэл 47,3% байна (Дэлхийн банк).

Монгол Улсад 2019 оны байдлаар 107,075 хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн байгаагийн дунд 0-18 насын 11,606 нь хүүхэд байна. Эдгээр хүүхдээс хөдөлгөөний бэрхшээлтэй 2374, харааны бэрхшээлтэй 1258, хэл ярианы бэрхшээлтэй 844, сонсголын бэрхшээлтэй 684, сэтгэцийн хөгжлийн бэрхшээлтэй 2,301, хавсарсан бэрхшээлтэй 1138, бусад бэрхшээлтэй 3007 хүүхэд байна. Цэцэрлэг, сургуулийн нас /2-17/-ны 10,857 хүүхдээс 6784 нь буюу 62,5% нь боловсролд хамрагдаж байна. Улсын хэмжээнд 6 тусгай сургуульд /25, 29, 55, 63, 70, 116 дугаар/ 1751 хүүхэд сурч байна. Ерөнхий боловсролын сургуульд хамрагдаж буй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн 71% нь ердийн цэцэрлэг, сургуульд тэгш хамран суралцаж байна. Их, дээд сургуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй 400 оюутан суралцаж байна. Цэцэрлэгээс бага ангид, бага ангиас дунд ангид шилжин суралцаж байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчид сурх арга барилаас шалтгаалан сурлагаар хоцрогдож буйг багш нар онцолж байна.

Асуулгын судалгаанд хамрагдсан багш нар сурагчид харьцангуй илүү хоцрогдсон байх магадлалтай бүлэг сэдвүүдийг бага, дунд, ахлах ангиар болон хичээлүүдээр дараах хүснэгтэд багцлан харуулав.

Хүснэгт 1. Бага, дунд, ахлах ангиин бүлэг сэдэв

Хичээл	Бага анги	Дунд, ахлах анги
Математик мэдээлэл зүй	<ul style="list-style-type: none"> • Тооны бүтэц (1) • 20 хүртэлх тоо, 20 дотор тоог нэмэх, • хасах (1) • 100 дотор тоог нэмэх, хасах (1) • Үржүүлэхийн хүрд, үржүүлэх, хуваах (2) • 1000 хүртэлх тоог унших, бичих (2) • 10000 дотор тоог нэмэх, хасах (3) • 10000 дотор тоог 10, 100, нэгжээр үржүүлэх, 10, 100, нэгжид хуваах (3) • Олон оронтой тоог унших (5) • Олон оронтой тоог нэмэх, хасах (5) • Олон оронтой тоог үржих, хуваах (5) • Аравтын бутархай (4-5) • Агуулга бүрийн өгүүлбэртэй бодлого бодох арга (1-5) • Хугацаа, эзлэхүүн (1-5) 	<p>Математик</p> <ul style="list-style-type: none"> • Хүрдээр үржүүлэх, хуваах, нэмэх хасах • Энгийн бутархай аравтын бутархай • рационал тоо • Процент • Маштаб • Алгебрын илэрхийлэл • Нэг ба олон гишүүнт • Алгебрын бутархай • Алгебрын тэгшигтэл тэнцэтгэл биш, • Функц, уламжлал, интеграл • Тригонометр • Геометр • Дүрсийг таних, ялгах, талбайг олох • Вектор • Өгөгдөлтэй ажиллах • Магадлал статистик <p>Мэдээллийн технологи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мэдээлэлтэй ажиллах

	<ul style="list-style-type: none"> Хэмжигдэхүүн, өгөгдөл (1-5) Геометрийн агуулга (1-5) 	<ul style="list-style-type: none"> Мэдээлэл боловсруулах Алгоритм программчлал ms office
Монгол хэл, бичиг	<ul style="list-style-type: none"> 2 дугаар шатны гийгүүлэгч (1) Ялгах эгшиг (2) Зөв бичих дүрэм (2-5) Унших, бичих, ярих чадвар Зохиох, найруулах чадвар 	<p>Монгол хэл</p> <ul style="list-style-type: none"> Үйл үгийн утга бүтэц хэрэглээ (6) Өгүүлбэрийн бүтэц, өгүүлбэр зүй Үг зүй, ү гийн сан Эх, найруулга, хэл зүй Эсээ бичих (11) Нийтлэл бичих (12) <p>Үндэсний бичиг</p> <p>Үсэг, үе (6) Эгшиг, гийгүүлэгч авиа (6) Урт хос эгшгийг тэмдэглэх (7) Нэр, үйл үгийн хувилал Холбох эгшгийн дүрэм</p>
	Дунд анги	Ахлах анги
Түүх, нийгмийн ухаан	<p>Монголын түүх</p> <ul style="list-style-type: none"> Монголын түүх (6) Их Монгол улс (7) Улс төрийн бутрал (8) Дэлхийн шинэ үеийн түүх (9) Монголын түүх социализмын үеийн МУ ба дэлхий дахин (9) <p>Нийгэм судлал</p> <ul style="list-style-type: none"> Эдийн засаг (9) 	<p>Нийгэм судлал</p> <ul style="list-style-type: none"> Нийгэм нийгмийн харилцаа Соёл Эрх зүй Эдийн засаг Улс төр
Байгалийн ухаан	<p>Газар зүй</p> <ul style="list-style-type: none"> Уур амьсгал, бус бүслүүр Масштаб Байгаль нийгмийн хамаарал, бус нутаг Дэлхийн бидний орон гэр <p>Физик</p> <ul style="list-style-type: none"> Механик хөдөлгөөн (8) Цахилгаан, соронзон (8) Цахилгаан хэлхээ (9) Дулааны физик (9) <p>Хими</p> <ul style="list-style-type: none"> Хүрээлэн буй орчин (7) Атомын бүтэц, үелэх хандлага (8) Химийн урвал; урвалын тэгшитгэл (8) Химийн урвал, химийн судалгааны арга (8) Химийн холбоо, бодисын бүтэц, органик биш, органик хими (9) Химийн урвал тооцоолох бодлого 	<p>Физик</p> <ul style="list-style-type: none"> Механик (10) Дулаан (10) Цахилгаан соронзон (10) Механик (11) Молекул физик (11) Цахилгаан соронzon (11) Механик (12) Цахилгаан соронzon (12) Мэдрэгч төхөөрөмжүүд (12) Квант оптик (12) <p>Хими</p> <ul style="list-style-type: none"> Физик Хими (12) Органик биш хими (12) <p>Биологи</p> <ul style="list-style-type: none"> Эсийн үйл ажиллагаа (10-11) Эсийн хуваагдал (10-11) Биологийн олон янз байдал ба байгаль хамгаалал (12)

	<ul style="list-style-type: none"> Химийн урвал электролиз органик хими Харьцаа ба пропорц <p>Биологи Амьд биеийн бүтэц амьдралын үйл ажиллагаа (8-9)</p>	
--	--	--

2.2 КОВИД-19 цар тахлын үеийн сурагчдын нөхцөл байдал

Бүх нийт боловсролын төлөө ИНБ-аас хийсэн судалгаа нь сурагчдын бие даан суралцах чадвар сул байгааг илрүүлжээ. Тухайлбал, судалгаанд оролцогчдын 38% орчим нь 0-59 хүртэл, 50% орчим нь 60-79 хүртэл, үлдэх нь 80-100 хүртэлх оноогоор сурагчдыг дүгнэсэн байна. Өөрөөр хэлбэл сурагчдын 12% нь л бие даан суралцах арга барилыг сайн эзэмшсэн гэсэн үг. Энэ үзүүлэлт оролцогчдын хүйс, сургуулийн байршил, шатлал, өмчлөлөөс шалтгаалж нэгдсэн дүнтэй онц зөрөөгүй байна. Энэ судалгаа нь зайны сургалтад сурагчид ч суралцах арга барил, сургалт, хүлээн авах нөхцөл боломжийн хувьд бэлэн байгаагүй гэж үзсэн байна. Бага дунд ангийнхан төле хичээлийг голчлон үзэж байсан бол ахлах ангийнхан гар утсаа түлхүү ашиглаж байжээ. Тэд бие даан суралцах чадвар сул байснаас гадна амьдралын боломж, нөхцөлөөс шалтгаалан зайны сургалтад оролцох байдал хомс байжээ. Тухайлбал:

- Гэртээ зурагтгүй, сүлжээ ороогүй алслагдмал, олуулаа амьдардгаас хичээлийн цаг давхцаж буй тохиолдолд үзэх боломжгүй сурагчид олон байв.
- Гэртээ интернэтгүй, шинээр суурилуулах, дата төлбөр төлөх боломжгүй, эсхүл ухаалаг утас, хэрэгсэлгүй сурагчид олон байсан. Төле хичээл үзэх боломжтой байлаа ч түүнийгээ багшид шалгуулах, даалгавраа илгээх гэхээр интернэтгүй айл олон байв.
- Дунд, ахлах ангийн сурагчид гэрийн ажилд дарагдах, дүү нараа харах зэргээр хичээл хийх завгүй байв.
- Төле хичээлийн хурдыг гүйцэхгүй, ухраах-зогсоох-нөхөж үзэх боломжгүй сурагчид олон байв. Ер нь төле хичээлийн агуулга сурлагадаа сайн хүүхдэд зориулсан хурдтай байсан.
- Хэл, ярианы бэрхшээл, хоцрогдолтой, удаан ойлгоцтой, бие даан суралцах чадвар сул, хөгжлийн бэрхшээлтэй, малчин айлын хүүхэд олон байв.
- Эцэг эх, асран хамгаалагчдын дэмжлэг сул, багштай хамтран ажилладаггүй.

Танхимын сургалт удаан хугацаагаар түр зогсоноос сурагчид хичээл, сурлагын хоцрогдолд орсноос гадна нийгэм-сэтгэл зүйн хувьд хүнд байгааг судалгаагаар илрүүлжээ. Тухайлбал сурагчдын 76,8% нь сэтгэл зовнилтой байна³, ЕБС-ийн дунд ангийн буюу 6-13 насны сурагчдад стресс бухимдал хэвийн үзүүлэлтээс өндөр бөгөөд сурагчдын дийлэнх нь КОВИД-19 цар тахлаас, сурлагаар хоцрогдохоос аиж байгаа тул айдсыг багасгахад дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх шаардлагатай байна⁴ гэжээ. Мөн сурлагаар хоцрох, КОВИД-19 цар тахалд өртөх, хичээл эхлэхэд шалгалт өгөх, сургууль дээрээ эргэн очихдоо зожиг болсон байх, анги улирахаас айх, санаа зовних зэрэг нь сурагчдын дунд нийтлэг байна. Сурагчдын нийгэм-сэтгэл зүйн асуудлын хүрээнд сургуульдаа хандах хандлага, зан үйлийн өөрчлөлтийг шинжлэн үзэхэд ЕБС-ийн сурагчид танхимын хичээлд эерэг хандлагатай, багш

³ Онцгой үеийн төле хичээл, түүний үр дүн, тохиромжтой байдал Судалгааны тайлан. 2020

⁴ Хүүхдийн нийгэм-сэтгэл зүйн асуудал, эрсдэлийг илрүүлэх судалгааны тайлан

болон найз нөхдөө санасан байна гэж үзжээ. Мөн орон нутгийн сургуулиуд эхлэх үед асуулгын судалгаанд⁵ хамрагдсан багш нарын 42,9% нь сурагчдын сэтгэл зүйд өөрчлөлт ажиглагдсан, 39,6% нь зарим сурагчийн зан төлөвт өөрчлөлт илэрсэн, 38,9% нь харилцаа хандлага өөрчлөгдсөн байдал ажиглагдсан гэж тус тус үзжээ.

БШУЯ, НҮБ-ын сантай хамтран хийсэн “Хүүхдийн нийгэм, сэтгэл зүйн асуудал, эрсдэлийг илрүүлэх” судалгаанаас сургалт түр зогссон хугацаанд бага ангийн сурагчдын 44,4%, дунд ангийн сурагчдын 13,2%, ахлах ангийн сурагчдын 17,4% нь хөдөлгөөн багассан, хөдөлгөөний дутагдал ихтэй гэсэн бол, бага ангийн сурагчдын 6,7%, дунд ангийн сурагчдын 14,2%, ахлах ангийн сурагчдын 16,3% нь жин их нэмсэн, дунд (38,7%) болон ахлах (44,6%) ангийн сурагчдын нойрны дэглэм алдагдаж, гурван хүүхэд тутмын нэгийнх нь цагийн зохицуулалт их замбараагүй болсон гэсэн үр дүн гарсан байна.

2.3 КОВИД-19 цар тахлын үеийн багшийн нөхцөл байдал

Цар тахлын хөл хорионы үед багш нарын ачаалал нэмэгджээ. Тухайлбал, Бүх нийт боловсролын төлөө ИНБ-аас хийсэн судалгаанд⁶ хамрагдсан багш нарын 77,3% нь ажлын ачааллыг өмнөхөөс ихэссэн гэж үзсэн байна. Багш нарын хичээлээ бэлтгэн танхимд заадаг гол үүрэг нь цахим хичээлээр төле хичээлийг бататган заах, даалгавар шалгах үүргээр солигдож, үүн дээр нэмэгдсэн сурагчидтай холбогдох, эцэг эхчүүдтэй харилцах, удирдлагад ажлаа тайлагнах нь үндсэн ажил үүргийн нэг болжээ. Багш нарт зайны сургалт явуулахаас илүү сурагчидтайгаа холбогдох нь ихээхэн бэрхшээл дагуулж байгаа ажээ. Оролцогчдын 30% нь сурагчидтайгаа өдөр бүр, мөн 30% орчим нь долсо хоногт нэгээс хоёр удаа, 9,5% нь сард нэгээс хоёр удаа холбогдсон бол 11,5% огт холбоо бариагүй байна. Сурагчидтай холбогдсон давтамж нийслэлийн багш нарын хувьд өндөр байх агаад орон нутагт нийслэлээс харьцангуй бага буй нь алслагдмал байршил, малчин өрхийн хүүхэд зэрэг шалтгаантай холбоотой байж болох юм.

Мөн багш нарын ачааллын зонхилох хувь нь “цахим хичээл бэлдэх”-тэй холбоотой байсан ба аль ч шатны удирдлага байгууллагаас үүнтэй холбоотой буюу гарын авлага, сургалтын материал, арга зүйн сургалт, цахим хичээлийн талаар зааварчилгаа өгсөн гэх үзүүлэлт 20%-аас хэтрэхгүй байна. Оролцогчдын 41,3% хувь нь цахим зайндын сургалтын материалыг шинээр бэлтгэсэн гэсэн бол үлдсэн нь өмнө өөрийн болон бусад багш нарын бэлтгэсэн, мөн Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх институт, Хан академи, Зайндын сургалтын үндэсний төвийн материал ашиглажээ. Судалгаанд хамрагдсан багш нарын тэн хагас нь гэрээс ажиллахад хүндрэлтэй байсан, нийт дүнгээр 80% орчим нь “гэрээс ажиллахад байнга болон заримдаа хүндрэлтэй байсан” гэж хариулсан ажээ. Үүнд, эрэгтэйчүүдийн 32%, эмэгтэйчүүдийн 76,1% нь “гэрийн ажлаа багшлах ажилтай хослуулах хүндрэлтэй” байсан гэж хариулсан нь хүйсээс үүдэлтэй гэр бүл дэх хөдөлмөрийн хуваарьтай холбоотой байж болох юм.

Багш нар зайндын сургалтад бэлэн биш байжээ. Тухайлбал судалгаанд хамрагдсан багш нарын 73,3% өмнө нь зайндын сургалтаар “хичээл зааж байгаагүй”, 75,2% нь зайндын сургалтад хэрхэн хичээл заах талаарх “сургалтад хамрагдаж байгаагүй”, 20% нь цахим хэрэгсэлтэй, 2,8% нь цахим орчны программ хангалтай “ашиглаж мэдэхгүй” зайндын сургалт эхлүүлсэн бол сургалтын төгсгөлд тэд цахим орчинд ажиллах, цахим хичээл заахад шаардлагатай

⁵ КОВИД-19 цар тахлын үеийн орон нутгийн боловсролын нөхцөл байдал асуулгын судалгаа

⁶ КОВИД-19 цар тахлын шалтгаант хөл хорионы үеийн багшлахуй, суралцахуй (судалгааны тайлан)

хэрэгсэлтэй ажиллах, харилцаа холбооны шинэ арга хэрэгсэлтэй ажиллах чадваруудад шинээр суралцсан, тэр дундаа хичээл заах арга барилдаа өөрчлөлт оруулсан гэх үзүүлэлт ессөн байна.

НҮБ-ын Хүүхдийн сангаас хийсэн судалгааны тайлангаас⁷ үзэхэд судалгаанд хамрагдсан багш нарын 96% нь фейсбүүкийг тогтмол ашигладаг гэжээ. Тус ажлын хэсгээс боловсруулсан асуулгын судалгаанд хамрагдсан багш нарын 31,6% нь интернэт орчин муу, 28% нь техник хэрэгсэл дутмаг, 18% нь датаны төлбөр, 14% нь цахим орчинд ажиллах туршлагагүй гэж үнэлсэн байна.

Бүх нийт боловсролын төлөө ИНБ-ын хийсэн судалгааны тайланд⁸ талуудын төлөхийн хүлээн авч буй гол хэрэгсэл нь телевиз (78,3%) болон гар утас (49%) байна гэжээ. Сургууль, багш, эцэг эх, сурагчдын харилцааны голлох хэрэгсэл нь “фейсбүүк” групп болон чатууд болж байна.⁹ Мөн зайны сургалт явуулахад шаардлагатай тоног төхөөрөмж, техник хэрэгсэл худалдан авахад сургуулийн шатлал, байршил үл хамааран бүх багш нараас нэмэлт зардал гарчээ. Багш нар ажил үүргээ гүйцэтгэхийн тулд нэг удаад компьютер, ухаалаг утас, чихэвч, камер, микрофон, интернэт суурилуулах зэрэгт 100,000-2,000,000 төгрөг, утас, дата, цахилгааны төлбөрт сар бүр дунджаар 30,000-40,000 төгрөгийг зарцуулсан бөгөөд зөөврийн компьютер, ухаалаг утсыг лизингээр авсан нь анхаарал татаж байна. Зайн сургалтын үед оролцогчдын 18,5% нь ухаалаг утасгүй, 82,5% нь суурин компьютергүй, 14,4% хувь нь зөөврийн компьютергүй, 20,7% хувь нь гэртээ интернэтгүй байжээ.

2.4 КОВИД-19 цар тахлын үеийн сургалтын орчны нөхцөл байдал

Монгол Улсын боловсролын суурь мэдээллийн тайланд “2017 оны байдлаар ЕБС-ийн 86,5% нь интернэтэд холбогдож, нэг компьютерт оногдох сургачийн тоо 12,5, багшийн тоо 1,6 болсон байна. ЕБС-ийн интернэт холболтын хурд хэрэглэх боломж, нөхцөл байдал, түүнчлэн техник тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ, техникийн шаардлага хангасан эсэхийг нарийн тодорхойлж тооцож үзсэн судалгаа тайлан байхгүй байна” гэжээ.

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр ахлах ангийн сонгон судлах хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих үүднээс 2019-2020 оны хичээлийн жилд математикийн 555, физикийн 134, химиийн 100, дизайн технологийн 82, аудио, видео хэрэгслийг 316 сургуульд нийлүүлсэн байна.

Боловсролын салбар дахь мэдээлэл харилцаа холбооны технологийн бодлого нь ЕБС болон цэцэрлэгийн дэд бүтэц (интернэт, сүлжээ, сервер, тоног төхөөрөмж, сургууль болон багш нарыг компьютержуулах зэрэг)-ийг сайжруулах, боловсролын салбарын мэдээллийн систем үүсгэх, нэвтрүүлэх чиглэлд түлхүү анхаарч, холбогдох зардлыг тухай бүр шийдвэрлэж иржээ.

БСШУЯ нь Монгол Улсын Засгийн Газраас баталсан “Зөв Монгол хүүхэд” үндэсний хөтөлбөрийн БНХАУ-ын хөнгөлөлттэй зээлийн хүрээнд хэрэгжсэн “Шинэ зууны боловсрол” төслөөр 2015 онд төрийн өмчийн ЕБС-ийн багш нарт 25,000 ширхэг зөөврийн компьютер, сургуулиудад 11,340 ширхэг буюу нийт 36,340 ширхэг Lenovo брэндийн U40 загварын

⁷Онцгой үеийн төле хичээл, түүний үр дүн, тохиromжтой байдал Судалгааны тайлан. 2020

⁸КОВИД-19 цар тахлын шалтгаант хөл хорионы үеийн багшлахуй, суралцахуй (судалгааны тайлан)

⁹Онцгой байдлын үеийн төле хичээл, түүний үр дүн, тохиromжтой байдал Судалгааны тайлан, 2020

зөөврийн компьютерыг хүлээлгэн өгсөн. 2021 оны 04 сарын 01-ний байдлаар эдгээр компьютерын ашиглалтын хугацаа нь дууссан, ихэнх нь эвдэрч актлагдсан байна.

Хүснэгт 2. “Шинэ зууны боловсрол” төслийр тараагдсан зөөврийн
компьютерын үзүүлэлт

№	Компьютерын төрөл	Үзүүлэлт
1	Багшийн зөөврийн компьютер	CPU: Intel core i5-5200U 2.2GHz Memory: 4GB, 1600MHz DDR3 HDD: 500GB (7200rpm) ODD: 16xDVD+/-RW Network: 10/100/1000Mbps RJ-45 Ethernet Lan, Other: USB optic mouse, 720p camera, Цүнх Monitor: 14 inch HD LED, Widescreen Battery: 4 cell OS: Windows 8.1 pro, office 2013 pro
2	Сургуулиудын зөөврийн компьютер	CPU: Intel core i3-5005U 2.0GHz Memory: 2GB, 1600MHz DDR3 HDD: 320GB (7200rpm) ODD: 16xDVD+/-RW Network: 10/100/1000Mbps RJ-45 Ethernet Lan, Other: USB optic mouse, 720p camera, Цүнх Monitor: 14 inch HD LED, Widescreen Battery: 4 cell OS: Windows 8.1 pro, office 2013 pro

БШУЯ-наас цахим сургалтын платформ, цахим хэрэглэгдэхүүний чиглэлээр дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүллээ¹⁰.

1. Цахим сургалтын платформ: Одоо ашиглагдаж байгаа цахим контентын www.econtent.edu.mn цахим хуудсыг шинэчлэн, цахим сургалтын суурь платформыг хөгжүүлэхэд НҮБ-ын нэгдсэн төслийн хүрээнд дэмжлэг үзүүлэхээр болсон. БМТТ дээр платформын хөгжүүлэлтийг хийж, ерөнхий боловсролын сургуульд ашиглагдаж байгаа сурх бичгийг цахим хувилбар руу хөрвүүлэх ажил хийгдэж дуусаад байна. Мөн өнгөрсөн хугацаанд хийгдсэн телевизийн хичээл, интерактив, цахим контент, сургалтын материалыг сурх бичгийн агуулгатай уялдуулж холбох, платформыг хэрэглэгч хэрэглэхэд хялбар, ойлгомжтой болгох, хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагч ашиглах боломжоор хангах зэрэг үйл ажиллагааг Боловсролын хүрээлэн, БМДИ-тэй хамтран зохион байгуулж байна.

2. Сургалтын удирдлагын систем: Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2020 оны “Туршилт зохион байгуулах тухай” А/72 дугаар тушаалын дагуу хувийн хэвшлийн боловсролын сургалтын цахим сургалтын систем хөгжүүлсэн 6 аж ахуйн нэгжтэй санамж бичиг байгуулан төрийн өмчийн аймаг, нийслэлийн 108 сургуульд тухайн сургалтын системийг 10-12 сард туршилтаар нэвтрүүлэн ажиллав. Туршилтын үр дүнд тулгуурлан цаашид сургалтын цахим системийг салбарын мэдээллийн бусад системүүдтэй холбож, мэдээлэл солилцох боломжоор хангаж, улсын хэмжээнд нэвтрүүлэх, багш, суралцагч, сургалтын байгууллагыг цахим хэрэглэгдэхүүнээр

¹⁰ Боловсролын салбарын мэдээлэл харилцаа холбооны технологийг нэвтрүүлэх чиглэлээр хийж байгаа ажлын тооч мэдээлэл

хангах, цахим боловсролын стандарт, сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг баталж, хэрэгжүүлэх зорилго бүхий “Боловсролын цахим шилжилтийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” чиглэл Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2021 оны 18 дугаар тушаалаар батлагдсан.

3. Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх үндсэн сургалтыг цахим хэлбэрт шилжүүлэх: Азийн хөгжлийн банкны “Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэх төсөл”-ийн хүрээнд БМДИ-ийн цахим сургалтын платформыг хөгжүүлэх, сургалтын материал боловсруулах, сургалт зохион байгуулах ажлын худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулж, гүйцэтгэгчээр Старсофт ХХК шалгаран гэрээ байгуулаад байна. 2021 оны 02 дугаар сараас зарим мэргэжлийн багш нарын мэргэжил дээшлүүлэх үндсэн сургалтыг тус платформоор дамжуулан цахим хэлбэрээр зохион байгуулахаар төлөвлөн ажиллаж байна.

4. Багшийг чадварт суурилан үнэлэх: “Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл”-ийн хүрээнд БҮТ-өөс сурагчдын чанарын үнэлгээнд суурилж багшийн чадварыг үнэлэх цахим программ хангамжийг боловсруулахаар ажиллаж байна.

5. Цахим хэрэглэгдэхүүн: КОВИД-19 цар тахлын үед НҮБ-ын хамтарсан төслийн хүрээнд боловсролын салбарын суурь үйлчилгээг дэмжих зорилгоор нийт 104 интерактив, цахим контент бэлтгэн казах, тува, дохионы хэлтэй хувилбартай хийж www.econtent.edu.mn веб хуудаст байршуулаад байна. Мөн Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2020 оны А/110 дугаар тушаалаар ажлын хэсэг байгуулагдан “Цахим сурх бичиг, сургалтын нээлттэй материалд тавигдах шаардлага” боловсруулж эхлээд байна. Цаашид ерөнхий боловсролын сургуулийн сурх бичгийг цахим хэлбэрт бүрэн шилжүүлэх, цөм хөтөлбөрийн дагуу цахим контент бэлтгэж нийтийн хүртээл болгох ажлыг үе шаттай хийхээр төлөвлөн ажиллаж байна.

6. Теле хичээл: БШУЯ-наас www.econtent.edu.mn хуудсаар дамжуулан теле хичээл, түүний хуваарь, сурх бичиг, интерактив цахим хичээл бэлтгэн үйлчилж байна. 2020-2021 оны хичээлийн жилд сурагчдын судлах 4800 цагийн теле хичээлийг econtent.edu.mn хуудаст байршуулсан. Мөн теле хичээлийг Монголын телевизүүдийн холбоотой хамтран нийт 18 телевизээр хуваарийн дагуу нэвтрүүлэн үзүүлж, Юнивишн, Скаймедиа сувгийн видео санд байршуулснаас гадна телевизүүд youtube ашиглан түгээлт хийж байна.

Монгол Улсын 2020 оны төсвөөр сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын 2200, ерөнхий боловсролын сургуулийн 1100, нийт 3300 багшид шаардлага хангахуйц өндөр хүчин чадалтай зөөврийн компьютер олгосон. Энэ нь тус салбарт ажиллаж буй нийт багш нарын 5% нь юм. Үлдсэн ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгт ажиллаж буй 40000 үндсэн багшийг шаардлага хангахуйц үзүүлэлттэй, чанартай зөөврийн компьютероор хангахад 60 тэрбум төгрөгийн санхүүгийн эх үүсвэр шаардлагатай.

2.5 КОВИД-19 цар тахлын үеийн эцэг эхийн нөхцөл байдал

Бүх нийт боловсролын төлөө ИНБ-аас хийсэн судалгааны тайланд хөл хорооны үед хүүхдэдээ цаг зарцуулах, цахим орчинд ажиллах, техник технологийн чадвар эцэг эх, асран

хамгаалагчдад хангалтгүй байсан хэмээн судалгаанд хамрагдсан багш нарын 80- 90% хувь нь үзсэн байна. Мөн багш нарын 45,3% зайндын сургалтын үеэр эцэг эх, асран хамгаалагчид хүүхдэдээ “бага зэрэг” тусалсан, 12% нь “огт туслаагүй” буюу багш нарын 58% орчим нь эцэг эхчүүдийн оролцоонд сэтгэл хангалуун бус байсан нь харагдаж байна.

НҮБ-ын Хүүхдийн сангаас хийсэн судалгааны тайлангаас үзэхэд¹¹ судалгаанд хамрагдсан эцэг эхчүүдийн 89% нь мэдээллийн сувгаас хамгийн багадаа нэг техник хэрэгслийг ашиглах чадвартай гэсэн бол үлдсэн хувь нь ашиглах мэдлэг, чадвар хангалтгүй гэж хариулсан байна.

2.6 КОВИД-19 цар тахлын үеийн үнэлгээ, оношилгооны нөхцөл байдал

2014 оноос хойш жил бүр ерөнхий боловсролын сургуулийн төгсөх анги буюу 5,9,12 дугаар ангийн сурагчдаас чанарын үнэлгээний шалгалт авч ирсэн. Энэхүү чанарын үнэлгээний шалгалтаар бага ғнгийн сурагчдын унших, бичих чадварын түвшин 37,5%, математик чадварын түвшин 53,3%, дунд ангийн сурагчдын ерөнхий чадварын түвшин 37,5% байна. Цар тахлын хөл хороо нөхцөл байдлын улмаас 2020, 2021 онд зохион байгуулсан төлө болон цахим сургалтаар сурагчдын эзэмшсэн мэдлэг, чадварын түвшнийг илрүүлэн тогтоож чадаагүй байна. Танхимиын сургалтыг эхлүүлэх эрсдэл ихтэй байгаа тул эхлэх хугацаа тодорхойгүй, нөхцөл байдал алхам тутамд өөрчлөгдж байгаа учраас үнэлгээ хийхэд хүндрэлтэй байна.

Мөн явцын болон үр дүнгийн үнэлгээний цахим систем байхгүйгээс КОВИД-19 цар тахлын үеийн хичээл, сурлагын хоцрогдлыг оношлох боломжгүй байна. БҮТ-д 19,000 цахим даалгаврын сан байгаа боловч үнэлгээг цахимаар авч хэвшээгүй тул цахимд оруулах шаардлагатай байна.

2020-2021 оны хичээлийн жилд сурагчдын эзэмшсэн мэдлэг, чадварын үнэлгээтэй холбоотой ерөнхий чиглэл, заавар аргачлал гарсан байна. Тухайлбал, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2020 оны 03 дугаар сарын 05-ны өдрийн А/118 тушаалаар “Шалгалт зохицуулах тухай”, БҮТ-ийн захирлын 2020 оны 04 дугаар сарын 01-ний өдрийн А/26 тушаалаар “Анги дэвших болон улсын шалгалтын үнэлгээ (дүн)-г тооцох аргачлал” батлагдан хэрэгжиж байгаа. Мөн 2020 оны 12 дугаар сард батлагдсан “Нэгдүгээр улирлын үнэлгээ гаргах чиглэл хүргүүлэх тухай” баримт бичигт танхимиын болон цахим сургалтын идэвх оролцоог үндэслэн дүгнэх аргачлал боловсруулан хүргэжээ.

2.7 КОВИД-19 цар тахлын үеийн санхүүгийн нөхцөл байдал

Боловсролын төсөвт зайны (цахим) сургалттай холбоотой ямар нэгэн төсев төсөвлөдөггүй, хязгаарлагдмал хэвээр байна. Үүссэн онцгой нөхцөл байдалтай уялдуулж, Улсын онцгой комисс, Засгийн газрын хуралдаанаар сургууль, боловсролын байгууллагуудын үйл ажиллагааг зогсоож, төлө хичээл орж эхлэх шийдвэр гарснаар багш нарын нэмэгдэл цалин хөлс, хүүхдийн хоол, үдийн цайны зардал, боловсролын байгууллагын цахилгаан, цэвэр, бохир ус, түлш халаалт зэрэг байр ашиглалттай холбоотой зардал, багш нарын мэргэжил дээшлүүлэх сургалтыг цахим хэлбэрт шилжүүлэх зэрэг төсөвлөгдсөн зардлуудыг хэмнэсэн ч, ангилал шилжүүлэх байдлаар санхүүжилтийг шийдвэрлэж ажилласан байна.¹²

¹¹ Мөн тайланд

¹² Онцгой үеийн төлө хичээл, түүний үр дүн, тохиромжтой байдал Судалгааны тайлан, 2020

ГУРАВ. ХИЧЭЭЛ, СУРЛАГЫН ХОЦРОГДОЛ НӨХӨЖ БҮЙ ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА

Дэлхий нийтийг хамарсан КОВИД-19 цар тахлын нөлөө 1,6 тэрбум сурагч, 63 сая багш нарт шууд сөргөөр нөлөөлсөн тоон мэдээ байна. Сургуулийн хөл хорионы үеийн сургалтыг цахим, төлөх хичээлээр нөхөх нөхцөл байдал үүссэн ч бодит байдалд сурагч төдийгүй багш нарт шаардлагатай тоног төхөөрөмж, хэрэгсэл дутмаг байсан нь ЮНЕСКО-ийн олон судалгаагаар илэрчээ. Тухайлбал, нийт сурагчдын 50% орчим нь интернэт болон түүнд холбогдох төхөөрөмжгүй байжээ. Багш нарын хувьд ч ялгаагүй интернэт, түүнд холбогдох төхөөрөмж дутмаг, түүнчлэн зайнаас хичээллэж байгаа өөрсдийн хүүхдээ харж хандахын хажуугаар сурагчдынхаа “тасралтгүй суралцах эрх”- ийг хангахын тулд урьд урьдаас илүү ачаалалтай ч чимээгүйхнээр ажиллаж байгааг онцолсон байна.¹³

2021 оны 3 сарын 29-ний өдрийн ЮНЕСКО-гийн Сайд нарын уулзалт¹⁴ дэлхий дахинаа 30 орон сургуулиа бүрэн хаасан, 70 орон хэсэгчлэн хаасан, дунджаар 6,5 сар буюу 26 долоо хоногийн хугацаатай хичээл тасарсан баримтыг зарласан. Цар тахлын нөхцөл байдлаас шалтгаалан 1,6 тэрбум сурагч буюу нийт сурагчдын 91% нь цар тахлын нөлөөнд өртсөн, 1,0 тэрбум сурагч буюу нийт сурагчдын 2/3 нь сурлагын хоцрогдолтой, бага ангийн 100 сая хүүхэд уншиж чадахгүй байгаа статистик тоо гарчээ. Боловсролын салбарт тохиолдсон энэхүү үзэгдлийг ЮНЕСКО дан ганц хичээл, сурлагын хоцрогдол бус сэтгэл санааны хямрал давхацсан “Нэгэн үеийнхний сүйрэл” хэмээн тодорхойлж байна.

Цар тахлын нөлөөгөөр хөгжиж буй орнуудын 65% нь боловсролын салбарын санхүүжилтийн хомсдолд орж байгаа ажээ. 76 улс багш нараа вакцинд хамруулж эхлээд байгаа бол 13 улс багш нарыг нэн тэргүүнд вакцинд хамруулах бодлого барьж буй.

ЮНЕСКО-оос Дэлхийн банктай хамтран хийсэн судалгаагаар¹⁵ З-р ангийн сурагчдын хувьд нэг жилийн хичээлтэй тэнцэхүйц хичээл, сурлагын хоцрогдол үүссэн бөгөөд дэмжих хөтөлбөр хэрэгжүүлсэн тохиолдолд 50%-ийн алдагдлыг нөхөх боломжтой хэмээн тооцжээ.

Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөхийн тулд онлайн сургалт, телевиз, радио, хэвлэмэл материал тараах аргуудыг хэрэглэж байна. Дэлхийн улс орнуудын 90% нь онлайн болон телевизийн сувгийг хэрэглэж байгаа бол хөгжиж буй орнуудын хувьд 64%-тай байна.

Өндөр хөгжилтэй орнууд гар утас болон таблеттээр дамжуулан онлайн сургалтыг өргөжүүлэх бодлого барьж байгаа бол хөгжиж буй улсууд зайны сургалтыг гол арга зүй болгон хэрэглэж байгаа боловч үр дүн сайнгүй байгаа ажээ. Дуу хөгжим, биеийн тамир, дүрслэх урлаг зэрэг хичээлүүд орхигдох хандлагатай байна.

Гурван улс тутмын нэг нь туслах багш ажиллуулах, дөрвөн улс тутмын нэг нь багш бус мэргэжлийн хүнээр багш нарын тоог нэмэх замаар дэмжлэг үзүүлэх стратеги барьж байна.

ЮНЕСКО-оос КОВИД-19 цар тахлын эсрэг боловсролын салбарт авах арга хэмжээ авах хэд хэдэн зөвлөмж гаргажээ. “Хямралын үед багш, боловсролын салбарын ажилтнуудыг дэмжих нь” зөвлөмжид багш, боловсролын салбарын ажилтан нь үйлчилгээ үзүүлэгч байгаад зогсохгүй эрх эдлэгч бөгөөд боловсролын эерэг шинэчлэлийн нэгэн хүчтэй

¹³ КОВИД-19 цар тахлын шалтгаант хөл хорионы үеийн багшлахуй, суралцахуй (судалгааны тайлан)

¹⁴ (UNESCO Ministerial meeting, One year into COVID: Prioritizing education recovery to avoid a generational catastrophe. 2021/03/29)

¹⁵ (Building Back Better After COVID-19: The Importance of Tracking Learning Inequality, Azevedo, J.P, Education Global Practice, World Bank Group and Silvia Montoya, UNESCO Institute for Statistics, 2021/03/24)

оролцогч учраас тэд КОВИД-19 цар тахлын үеийн хямралын эсрэг хариу арга хэмжээг төлөвлөхөд оролцох ёстой гэдгийг онцолсон байна.

КОВИД-19 цар тахлын боловсролд үзүүлсэн нөлөө нь олон жил үргэлжлэх, нийтийг хамарсан үйл явц хэмээн боловсролд тэргүүлэх ач холбогдол өгч, нийгмийн төвд тавих (Итали, Албани), бүх яамд хамтран оролцох нийтийг хамарсан нэгдмэл төсөл (Эквадор), хүний эрхийг хамгаалах, тэгш хамруулах боловсролын асуудал (Иран) хэмээн том зургаар нь харж буй улс орнуудын жишээ байна.

КОВИД-19 цар тахлаас үүдэлтэй сурлагын хоцрогдол арилгах талаар улс орнууд дараах стратегийг баримтлан ажиллаж буй. Үүнд:

- Сургуулийн үйл ажиллагааг дахин нээхийн тулд багш нарыг вакцинжуулах, сургуулийн эрүүл ахуйн орчин бүрдүүлэх (Канад)
- Олон талтай цогц арга хэмжээний стратегид хөрөнгө хүчээ төвлөрүүлэх: Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт оруулах, дижитал болон дижитал бус сургалтын хэрэглэгдэхүүн бэлтгэх, багшийг чадавхжуулах (Энэтхэг, Лаос, Мавритус, Оман)
- Сургуулийнх нь нөхцөл боломж тааруу, танхимд суралцах боломжгүй байгаа бага ангийн сурагчдын сурлагын хоцрогдолд тэргүүлэх ач холбогдол өгөх (Бахрейн, Мальдив)
- Сайн туршилагаа хуваалцах, олон талт хамтын ажиллагааг дэмжих (Португал)
- Танин мэдэхүй, нийгэмшихүй, сэтгэл хөдлөлийн болон сэтгэцийн эрүүл мэндийн асуудлыг тэнцвэртэй байдлаар авч үзэх (Канад, Португал)
- Сурагч, эцэг эхчүүдэд үзүүлэх үйлчилгээний чанарт анхаарах, сургуулийн түвшинд сурагчдад анхаарал хандуулсан, тогтмолжсон нийгмийн үйлчилгээг баталгаажуулах (Конго, Венесуел)
- Сурагч, эцэг эхчүүдэд нийгэмшлийн болон сэтгэл санааны дэмжлэг үзүүлж, “Гэртээ суралцах” төсөл хэрэгжүүлэх (Эквадор)
- Урт хугацааны зайны сургалтаас татгалзаж, олон талт дижитал загварууд ашиглан хосолсон сургалтын төлөвлөгөө хэрэгжүүлэх (Бахрейн)

Зөвхөн хичээл, сурлагын хоцрогдол арилгаад зогсохгүй сургуулийн тогтолцоог дахин дизайнчлах, тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих, дижитал технологид хөрөнгө оруулалтыг оновчтой зохион байгуулах, сургуулийн бие даасан үйл ажиллагааны тогтолцоо бүрдүүлэх гэсэн ирээдүйгээ давхар харсан дараах зорилтуудыг дэвшүүлээд байна. Үүнд:

- Сургууль завсардсан болон алслагдсан бүс нутгийн хүүхдүүдийг тэгш хамруулах (Хятад, Португал)
- Хичээл, сурлагын хоцрогдол арилгах үйл ажиллагаанд зарцуулах хөрөнгө, санхүүжилтийг дахин нэмэгдүүлэх (Канад, Румын)
- Тэгш бус байдлыг арилгахад багшийн үүрэг оролцоо дэмжлэгийг хүлээн зөвшөөрөх (Португал, Румын)
- Сурагч, сургуулийн санхүүгийн болон нийгмийн нөхцөл байдал, хэрэгцээг тусгаж чадахуйц томъёо боловсруулж, түүний дагуу хүч нөөцийг оновчтой зохицуулах (Эквадор, Оман)
- Техникийн болон мэргэжлийн боловсролын завсардалтыг бууруулахын тулд дахин дизайнчлал хийх (Итали)

- Дижитал технологийн ашигтай болон хязгаарлагдмал талуудыг тооцсоны үндсэн дээр хөгжүүлэлт, нийлүүлэлтэд хөрөнгө оруулах (Румын)
- Интернэтийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэхийн тулд мэдээллийн технологийн компаниутдай хамтран ажиллах (Эквадор, Мальт)
- Багш нарыг дижитал хэрэглэгдэхүүн дизайнчлах, бэлтгэх, чиглүүлэх, зөвлөн туслах ажилд оролцуулах (Энэтхэг)
- Бие даан үйл ажиллагаа явуулах чадавхтай сургуулийн тогтолцоог бэхжүүлэх (Румын)

Дэлхийн улс орнуудын сурагчдад боловсрол нөхөн олгох стратеги нь боловсролыг буцаад хэвийн байдалд нь оруулах, эсвэл бага зэрэг засах явцуу хүрээнд бус, харин энэ өөрчлөлтөөр дамжуулан боловсролыг шинэчлэх алсын хараатай байхаар тооцож хэрэгжүүлж байна. Энэхүү шинэчлэлийг хийхдээ дараах хэдэн гол зарчмыг баримталж байна. Үүнд:

- Сурагчдын бие дааж суралцах чадварыг хөгжүүлэх
- Цахим хичээл, агуулгыг сургалтын хөтөлбөрийн нэг хэсэг болгох
- Тодорхойгүй ирээдүйд бий болох нөхцөл байдалд бэлэн байхаар технологийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх
- Багш нарын зайны болон танхимиын сургалтад явцын үнэлгээг илүү үр дүнтэй хийх чадварыг сайжруулах
- Үнэлгээг суралцахуйг дэмжсэн тасралтгүй, үр дүнтэй байлгах

Улс орнуудын Боловсролын Яамнаас сургууль танхимиын сургалтыг нээхтэй холбоотой шуурхай, яаралтай авах арга хэмжээнээс гадна дунд, урт хугацаанд авч хэрэгжүүлэх бодлого, төлөвлөлттэй холбоотой гол гол санаа, практик арга хэмжээг зөвлөсөн байна. Тухайлбал:

Боловсролын тогтолцооны бэлэн байдлыг үнэлэх, хангах хүрээнд:

- Сургуулийн үйл ажиллагааг дахин нээхэд бэлтгэх
- Зохицуулах: Хямралын дараах байдлыг хэн, хэрхэн удирдах, ажиллах боловсон хүчин, хэлбэр үйл явцыг тодорхойлох
- Төлөвлөх: Цар тахлын боловсролд үзүүлж буй нөлөөг тодорхойлох зорилгоор нөхцөл байдлын шинжилгээ хийх
- Нөлөөллийг бууруулах: Үүссэн зөрүүг арилгахын тулд боловсролын оролцогч талууд болон холбогдох бусад салбарынхантай зөвлөлдөн үндэсний болон сургуулийн түвшинд стратеги, үйл ажиллагааг тодорхойлно.
- Эрэмбэлэх: Нөхцөл байдлаа тооцох

Богино болон дунд хугацааны үйл ажиллагаа: Сурагч, багш, захиргааны болон бусад ажилтнууд заах, суралцах ажлыг эхлүүлэхэд бэлэн байх

Эрүүл мэндийн туслалцаа

- Шинэ халдвартын эрсдэлийг багасгахын тулд сурагчдын сургууль руу ирж очих, зам сургууль дээрх хамгаалалт, аюулгүй байдлыг хангах
- Эрүүл мэндийн боловсролыг сурталчлах, сургуулийн эрүүл мэндийн протоколыг хэрэгжүүлэх, гар угаах, эрүүл ахуй, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр нас, хэл ярианд тохирсон мессежийг сургууль ангид түгээх

- Сэтгэцийн эрүүл мэнд, нийгэм сэтгэл хөдлөлийн сайн сайхан байдалд анхаарал тавих

Боловсролын дэмжлэг

- Багшийн зохицуулалт, сургууль завсардах эрсдэлийг арилгах
- Сургалтад нөлөөлөх нөлөөллийг үнэлэх, эмзэг бүлэгт анхаарлаа хандуулж, сурагчдын дундах сурлагын зөрүүг тодорхойлох
- Сургуулийн хамт олонд тулгарч буй эрсдэлийн цар хүрээг анхаарч, үндэсний, дүүргийн, сургуулиудын эрсдэлийг бууруулах төлөвлөгөө боловсруулах гэх мэт

Цаашид боловсролын салбарын тогтвортой байдлыг хадгалан хөгжүүлэх урт хугацааны үйл ажиллагааны хүрээнд:

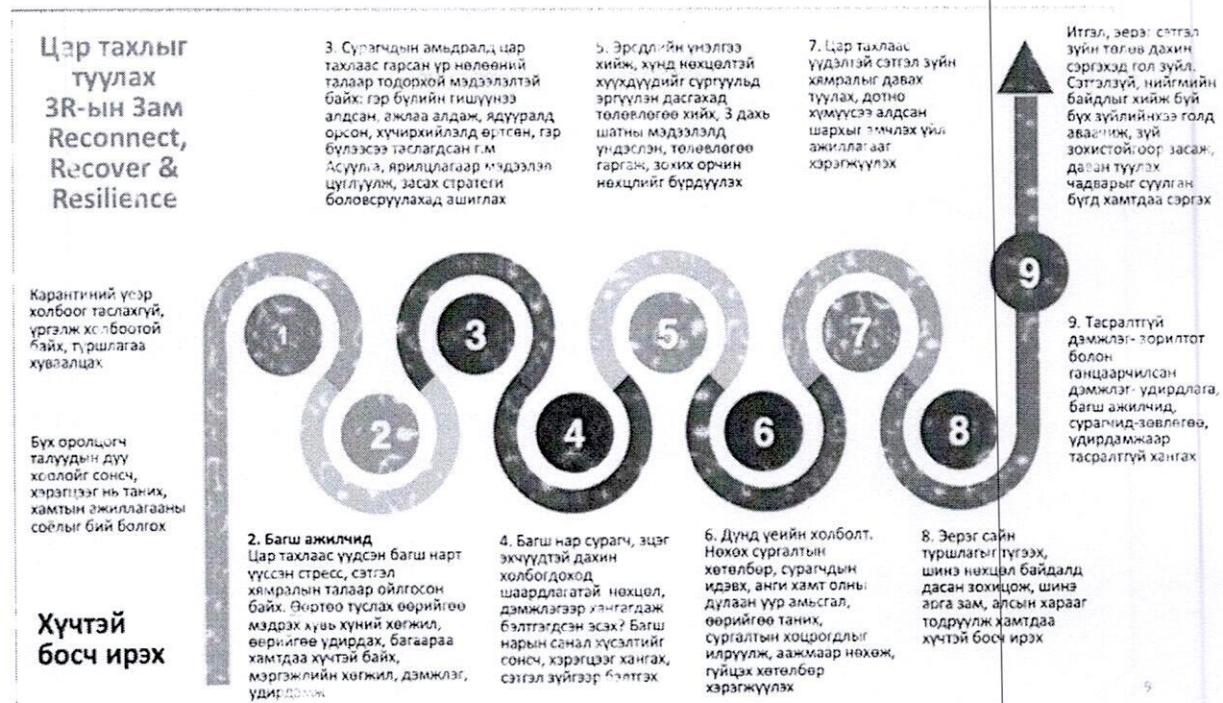
- Боловсрол, сургалтын зорилго, агуулга, хэрэгжилтийг дахин бодох, боломжтой шинэчлэлийг авч үзэх
- Сургуулийн үүргийг дахин судлах: Мэдлэг чадвар хандлага, нийгмийн чиг үүрэг, эрүүл мэнд, сайн сайхан байдлыг төлөвшүүлэх
- Бодлого удирдамжийг шинэчлэн боловсруулах, тухайлбал, зайны сургалтын талаарх бодлого
- Боловсролын үйлчилгээг хүргэх нөхцөлийг дахин хянаж үзэх: Үүнийг багш сурагчдын сургалтад ашиглаж, хямралын өмнө, хямралын үед болон дараа заах, суралцах хэлбэрээр ашиглахад бэлэн байх байх
- Сургуулийн эрүүл ахуйн стандартыг хангах хангалттай нөөц бүрдүүлэх
- Үе тэнгийнхний сургалтыг идэвхжүүлэх: бус нутгийн, үндэсний болон олон улсын тувшинд туршлага солилцох платформ бий болгөх

Англи улсын туршлага

Тус улсад сургуулиуд ‘Connect Before Correct’ буюу засахаасаа өмнө харилцаа холбоогоо сэргээхийг чухалчилж байна. Цар тахлаас сурагчид зөвхөн сурлагын хоцрогдолд ороод зогсоогүй, өдөр тутмын хэвшил, хичээл сургалтын зохион байгуулалт, бодит харилцаа, найз нөхөд, хайртай нэгнээ, боломж бололцоо, эрх чөлөөгөө алдсан. Ийм учраас хоцрогдлыг нөхөх ажил нь зөвхөн хичээлийн агуулгыг нөхөх тухай биш, харин тэдний сэтгэл зүйг буцааж хэвийн байдалд нь оруулахад илүү анхаарах, харилцан ойлголцол, зөрэг харилцаагаар хамтдаа “босож ирэх” тухай асуудал юм. Тиймээс Английн сургуулиудад 3R-ын (Reconnect, Recover & Resilience) буюу “холбох, засах, тогтвржуулах” стратегийн дагуу сургалтын хоцрогдлыг нөхөх төлөвлөлт хийж байна. 3R-ын арга замыг дараах 9 алхмаар тодруулсан байна.

- Reconnection /эргэх холбох/: Холбоо харилцааг сэргээх, залгамж холбоог тогтоох
- Recovery /нөхөх/: Биеэ болон бусдыг ажиж мэдэрч, өөртөө болон бусдад зөрэг сэтгэлийг өгөх
- Resilience /тогтвржуулах/: Өөрийгөө болон бусдыг халамжлах, өөртөө итгэлтэй болох, ирээдүйд итгэх

Зураг 1. Цар тахлыг даван туулах 3R арга зам

АНУ-ын туршлага

Цахим болон танхим хосолсон сургалтыг нэвтрүүлж, дан танхимиын, танхим ба цахим хосолсон эсвэл бүрэн зайнлас заах хэлбэрийн аль алинд нь бэлэн байх нөхцөлийг бүрдүүлж, дижитал хуваагдал, тэгш бус хүртээмжийг арилгахад гол анхаарлаа төвлөрүүлэн, дэд бүтцийн хангамжийг бүрдүүлж байна. Багш нар бие биеийнхээ туршлагыг сонсон, харилцан суралцаж хамтран ажиллах нь юу юунаас илүү чухал байгаа учраас тэдний хамтын ажиллагааг дэмжихэд анхаарч байна. Цагийг аль болох хоцрогдлыг нөхөхөд зориулж, үр дүнгүй хэт олон шалгалтаас зайлсхийж, үнэлгээг хоцорч буй гол хэсгийг илрүүлэх оношилгооны мэдээлэл болгон ашиглахад чиглүүлж, явцын үнэлгээ нь сургачийг дүгнэх бус суралцахуйг нь дэмжсэн, багш сурагчдад стресс үүсгэхээргүй байхаар ажиллаж байна.

Мэдээллийн өгөгдлийг зөвхөн хяналт шалгалаа стандартыг хэмжихэд хэрэглэж байсан бол одоо энэ өгөгдэл мэдээллийг суралцахуйг дэмжих, сайн туршлагыг хуваалцах, хамтдаа асуудлыг шийдэхэд ашиглаж байна. Хичээлээс гадуурх, нэмэлт хоцрогдол нөхөх дэмжлэг, хөгжлийн онцлогтой, эмзэг бүлгийн, хэлний онцлогтой гээд тусгай хэрэгцээтэй сургалчдын боловсролын тэгш хамрагдалтыг тусгайлан анхаарч ажиллаж байна. Сургууль эргээд хэвийн байдалдаа орох гэхээсээ илүүтэй шинэ нормтой болох байдалтай байгаа учраас сургуульд дэмжих баг нэмж ажиллуулах шаардлагатай болж байна. Сургуульд нэмэлтээр сувилагч, сэтгэл зүйч, дэмжигч багш нарыг ажиллуулж байна.

Цахимаар хичээл ороход виртуал орчны давуу талыг ашиглан уламжлалт агуулгыг заахаасаа илүүтэй, виртуал орчны эрэл хайгуул хийх, кодинг, робот, анимейшн, график дизайн, виртуал урлаг, музей, театр, зохиол бичих гэхчлэн шинэ бүтээлч үйл ажиллагаагаар сургалчдын сонирхол, сурхах тэмүүллийг өдөөж, багш нарт виртуал арга хэрэгслийг чөлөөтэй ашиглан, хичээлийг бүтээлчээр заах боломжийг олгож байна.

Хичээлийн хоцрогдлыг нөхөх сайн туршлага. Хичээлийн хоцрогдлыг нөхөх багш нарын гол авч хэрэгжүүлсэн тактик нь дараах 3 алхмаар хийгдсэн байна.

Алхам 1: Одоо байгаа түвшнийг нь оношилж, хоцрогдлыг илрүүлсэн

Алхам 2: Багш нар уулзаж, нөхөх гол гол агуулгыг хамтдаа тодруулж гаргасан

Алхам 3: Алдагдсан агуулгыг хэрхэн нөхөх, төлөвлөгөөг гарган ажилласан

Үүн дээрээс хүүхэд бүр өөрийн хоцрогдлоо нөхөх төлөвлөгөөг гарган ажилласан байна.

Хоцрогдлыг нөхөхөд нөлөөлөх багшилахуй суралцахуйн сайн туршлагууд. Хоцрогдол нөхөх нь багш сурагч хоёрын хийж буй дасгал дадлагын хэр үр өгөөжтэй байгаагаас шалтгаалдаг тул туршигдаж батлагдсан заах аргын дараах 4 сайн жишээг онцолсон байна.

Үүнд:

1. Багшийн эргэх холбоо
2. Дүрсжүүлсэн, зурагласан, схемчилсэн, загварчилсан тайлбар
3. Багаараа суралцах арга
4. Ажилласан жишээн дээр ажиллуулах арга

Багшийн эргэх холбоо: Хоцрогдлыг үр дүнтэй нөхөхөд нөлөөлөх гол хүчин зүйлийн нэгдүгээрт багшийн өгөх тасралтгүй явцын үнэлгээ, дүгнэлт гэсэн байна. Хүүхэд багшаасаа харилцааг хүсэж байдаг учир багшийн заавар, магтаал сайшаал, шийтгэл, сануулга, урамшуулал нь өөрийгөө үнэлэх автомат машины үнэлгээнээс илүү үр нөлөөтэй байсан байна. Багшийн эргэх холбоо нь зүгээр сайн байна муу байна биш харин юун дээр яаж алдсан, юуг сайн хийж хичээсэн, юуг илүү анхаарах зэрэг хүүхдэд тодорхой мэдээлэл өгч цаашдын алхмаа хийхийг нь сэдэлжүүлэх талаарх санал зөвлөгөө юм. Сурагчдад хэрхэн үр нөлөөтэй эргэх холбоо үүсгэх аргын талаар багш нарт мэргэжил дээшлүүлэх сургалт хийх, ялангуяа зайнаас хэрхэн эргэх холбоотой ажиллаж, хүүхдийн суралцахуйг дэмжих талын мэргэжлийн туслалцааны хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлсэн байна.

Дүрсжүүлсэн, зурагласан, схемчилсэн, загварчилсан тайлбар. Орчин үеийн хүүхдүүд тайлбар ярианаас илүүтэй зургаар, загварчилсан, адилтгасан, диаграмм, төлөөлсэн, оюуны зураглал бүхий дүрст тайлбарыг ашиглахад илүүтэй сайн ойлгох хандлагатай байгаа нь судалгаагаар нотлогдсон байна. Иймд хичээлийн хоцрогдол нөхөх хичээлийн танилцуулгыг багшийн ярианы уламжлалт аргаар бус зураг, дүрслэлээр танилцуулж өгч байсан нь илүү үр дүнтэй байсан байна.

Багаараа хамтаараа суралцах арга. Мэдлэг, чадварын түвшний хувьд өөр өөр сурагчдыг баг болгон асуудал шийдвэрлэх даалгавар өгснөөр сурагчид хоорондоо харилцах, бие биедээ зааж өгөх, туслах, ярилцах, бусдаас суралцах, багшаас болон нөхдөөсөө санал зөвлөгөө авч, эргэх холбоотой ажиллах боломжтой болсон бөгөөд энэ нь хичээл, сурлагын хоцрогдлоо хурдан нөхөж суралцах үр дүнтэй нэг арга болжээ. Мөн чадварлаг сурагч чадвар султай сурагчийг дааж зааж өгөх арга мөн сайн үр дүнтэй арга болсон байна.

Ажилласан жишээн дээрээс суралцах арга. Математик болон байгалийн ухааны хичээл дээр ихэвчлэн багш зөв ажилласан бодлого дасгал эсвэл асуудал шийдэх даалгаврын зөв бодсон жишээг харуулж, яагаад тэгж бодсоныг сурагчдаас асуух байдлаар бodoх аргыг хамтдаа олох, дараа нь буруу бодсон жишээг харуулж яагаад буруу байгааг нь тайлбарлуулж, харилцан ярих байдлаар ажиллах нь сурагчдыг ойлгоход илүү үр дүнтэй арга болохыг судалгаагаар нотолсон байна. Шууд бodoх дасгал өгөхөөс илүүтэй яагаад ингэж бодсон гэдгийг жишээгээр ярилцаж ойлгосны дараа өөрсдөөр нь бие дааж бodoх,

алдсан бодолтуудаас суралцах нь илүү үр дүнтэй байгаа учраас энэ аргыг хоцрогдол нөхөх багшлахуй суралцахуйн үйл явцад илүү ашиглаж байна.

Финлянд улс

Тус улсын хувьд хичээл, сурлагын хоцрогдолтой хүүхдийг дэмжих тогтолцоо (The support system) бүрдүүлэн, ерөнхий, нэмэлт, тусгай дэмжлэг шаардлагатай гурван түвшин бүрээр тохирох дэмжлэгийг үзүүлэн, түвшнийг нь ахиулж ирсэн олон жилийн туршлагатай. Энэхүү дэмжих тогтолцоог КОВИД-19 цар тахлын үеийн хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөхөд олон улс орнууд хэрэглэж эхэлсэн байна.

ДӨРӨВ. ЦОГЦ ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ БОЛОВСРУУЛАХ, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭД БАРИМТЛАХ ЗАРЧИМ

Цогц төлөвлөгөөг дараах зарчмаар боловсрууллаа. Үүнд:

1. Сурагчдын бие дааж суралцах, өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих
2. Цахим хичээл, агуулгыг сургалтын хөтөлбөрийн нэг хэсэг болгох
3. Тодорхойгүй ирээдүйд бий болох нөхцөл байдалд бэлэн байхаар технологийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх
4. Хосолсон сургалтад явцын үнэлгээг үр дүнтэй хэрэглэх чадварыг сайжруулах
5. Үнэлгээг суралцахуйг дэмжсэн тасралтгүй, үр дүнтэй байлгах
6. Залруулга бүхий дэмжих тогтолцоог бүрдүүлэх

Цогц төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд дараах зарчмыг баримталж ажиллана. Үүнд:

1. Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан сургалтын хөтөлбөрт сууринласан байх
2. Хичээл хоорондын болон боловсролын түвшин хоорондын агуулга, арга зүйн интеграцид үндэслэсэн байх
3. Сурагчид сургуульдаа эргэн нэгдэх, хоцрогдол нөхөх, арилгах, цаашид бие даан суралцах сэтгэл зүйн таатай орчин бүрдүүлэх, нөхцөл байдлыг тогтворжуулахад чиглэсэн байх
4. Хосолсон сургалтын орчин бүрдүүлэх, дэвшилтэй технологид сууринласан байх
5. Сурагчийн өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжсэн байх
6. Цахим болон идэвхтэй сургалтын арга зүйг үр ашигтай хэрэгжүүлэхүйц байх
7. Сурагч, багш, эцэг эхийн хамтын ажиллагаа, бүтээлч оролцоонд сууринласан байх
8. Сургууль бүр сурагчдын ялгаатай байдал, ялгаатай хэрэгцээг хангаж, тэгш хамруулах орчин бүрдүүлсэн байх
9. Суралцахуйг дэмжих орчныг бүрдүүлэхэд орон нутгийн санаачилга, манлайллыг хөгжүүлэхэд чиглэсэн байх
10. Хөгжлийн түншлэгч байгууллагуудын оролцоо дэмжлэг, хамтын ажиллагааг уялдуулан зохицуулсан байх
11. Цар тахлын үеийн эрсдэлтэй нөхцөл байдлыг харгалзсан, уян хатан зохицуулалтыг хангасан байх

ТАВ. ХИЧЭЭЛ, СУРЛАГЫН ХОЦРОГДЛЫГ НӨХӨХ, АРИЛГАХ СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ ТОГТОЛЦОО

Сурагчдын хичээл, сурлагын хоцрогдлыг арилгах, суралцахуйг дэмжихэд талуудын үүрэг оролцоо, тэдгээрийн үйл ажиллагааны уялдаа холбоотой байхыг чухалчилж байна. Энэ үйл ажиллагааны төвд сурагчдын өөрсдийн хүчин чармайлт байх бөгөөд багш нар, эцэг эхийн дэмжлэг гол үүрэгтэй байна.

5.1 Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах схем

Хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, суралцахуйг дэмжих төлөвлөгөөг боловсруулахдаа Финлянд улсын сурлагын хоцрогдолтой хүүхдийг дэмжих тогтолцоо (The support system)-г сонгож, өөрийн орны онцлогт тохируулан 10 стратегиар хэрэгжүүлэхээр төлөвлөлөө. Энэхүү тогтолцоо нь орчин үеийн сургалтын онолын нэг чиглэл болс өөрийн удирдлагатай суралцахуйн (Self-regulated learning) онолд тулгуурладаг бөгөөд өөр хоорондоо уялдаа холбоо бүхий 3 шатлалтай хэрэгжинэ. Үүнд:

Тусгай дэмжлэг (Special support) – Нэмэлт үнэлгээнд үндэслэн сэтгэл зүйч, нийгмийн ажилтан, байрын багш, сургуулийн эмч эцэг, эх хамтран тухайн сурагчид зориулсан ганцаарчилсан тусгай төлөвлөгөө (Individual learning plan) гарган ажиллана. Хэрэв энэ шатанд сурагчид үзүүлж буй дэмжлэг сурлагын хоцрогдлыг нөхөж чадсан тохиолдолд өрөнхий болон нэмэгдэл дэмжлэгийн шатлалд оруулан тооцно.

Нэмэлт дэмжлэг (Intensified support)- Суралцахуйн үнэлгээгээр зөвхөн сурлагын хоцрогдол бус суралцахуйн бэрхшээл, хамт олноосоо зожиг болох байдал ажиглагдвал тухайн сурагчийг дэмжих уян хатан, хувийн онцлогт нь тохирсон сургалт явуулна. Энэ шатанд “Дэмжигч багш” (Support teacher) ажиллуулж сурлагын хоцрогдлыг нөхөн. Дэмжигч багш нь багш, эцэг эх, сурагчтай хамтран “Өөрийн удирдлагатай суралцахуйн төлөвлөгөө” (Self-regulated learning plan) гарган, түүнийг хамтран хэрэгжүүлж сурагчийн сурлагын хоцрогдлыг нөхөж цаашид бие даан суралцах арга барил эзэмшихэд дэмжлэг үзүүлнэ. Энэ шатанд үзүүлэх дэмжлэг нь “Боловсрол нөхөн олгох хөтөлбөр”-т суурилна. Хэрэв энэ шатанд сурагчид үзүүлж буй дэмжлэг сурлагын хоцрогдлыг нөхөж чадсан тохиолдолд өрөнхий дэмжлэгийн шатлалд оруулан тооцно. Хэрэв энэ шатанд сурагчид үзүүлж буй дэмжлэг сурлагын хоцрогдлыг нөхөж гүйцэхгүй байвал сэтгэл зүй, эрүүл мэндийн “Нэмэлт үнэлгээ” (Psychological evaluation) хийгээд дараагийн шатны дэмжлэг үзүүлнэ.

Ерөнхий дэмжлэг (General support)- КОВИД-19 цар тахлын үед суралцахуйн үйл нь доголдсон бүх хүүхдийг хамруулна. Хүүхэд нэг бүрийн онцлогт тохирсон суралцахуйн ерөнхий дэмжлэгийг бүх багш нар үзүүлнэ. Энэ шатанд үзүүлэх дэмжлэг нь “Сургалтын сайжруулсан хөтөлбөр”-т суурилна. Хэрэв энэ шатанд сурагчид үзүүлж буй дэмжлэг сурлагын хоцрогдлыг нөхөж гүйцэхгүй байвал “Суралцахуйн үнэлгээ” (Pedagogical evaluation) хийгээд дараагийн шатны дэмжлэг үзүүлнэ.

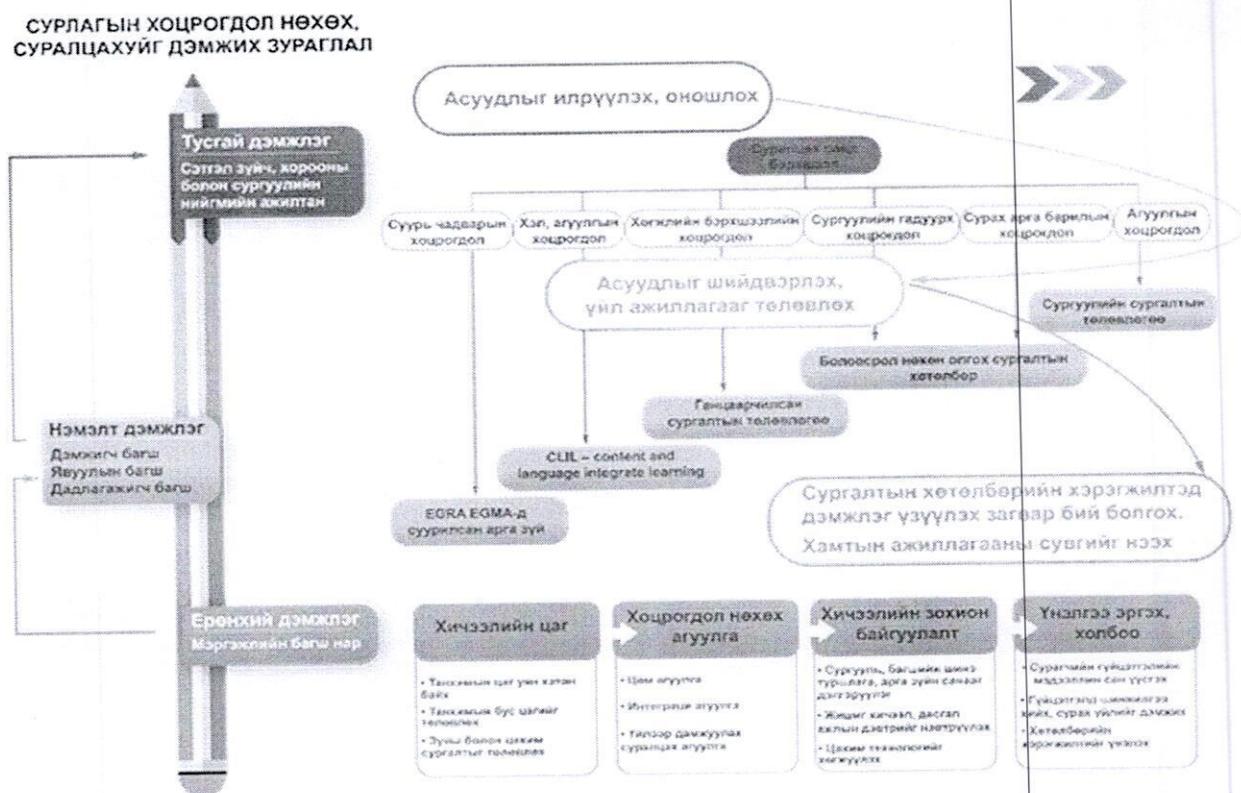
СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ ТОГТОЛЦОО

Орон нутгийн арга зүйч, мэргэжлийн бүлгүүд, үндсэн багш, нийгмийн ажилтан, эмч, сэтгэл зүйчдэд зориулсан хоцрогдол нөхөх менежмент, арга зүй, үнэлгээний нэгдсэн сургалт зохион байгуулсны дагуу орон нутгийн, сургуулийн, багшийн, сургач нэг бүрийн хоцрогдол нөхөх төлөвлөгөөг боловсруулж, хуваарилалтын дагуу ажиллана. Ингэснээр үндсэн багшийн ачааллыг бууруулах, сургачдын сурах идэвх сонирхлыг дээшлүүлэх, сургууль завсадалтаас сэргийлэх нөхцөл бүрдэнэ.

КОВИД-19 цар тахлын улмаас сургачдад учирсан суралцах саад бэрхшээлийг арилгах, хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, суралцахуйг дэмжих дараах механизмыг хэрэгжүүлнэ.

Зураг 3. Хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, суралцахуйг дэмжих зураглал

1. Танхимын сургалт удаан хугацаагаар тасалдсанаас бага ангийн сургчид суурь чадвар (унших, бичих, математик)-ын хоцрогдолд орж байгаа тул дэмжигч багшийг ажиллуулж тэдний сурах арга барил, агуулгын хоцрогдлыг арилгана.
2. Гадаадад сурч байгаад эх орондоо шилжин ирж суурьших болсон сургчдын тоо нэмэгдэж байгаатай холбоотой хэл, агуулгын хоцрогдолтой сургчдын тоо нэмэгдлээ. Гэр бүлийн хүрээнд харилцаг хэлээс өөр хэлээр суралцахад эзэмших суурь чадварын түвшин доогуур байдаг тул хэл, агуулгыг интеграцилж (CLIL) заах арга зүйгээр багш нарыг давтан бэлтгэх хэрэгцээ бий боллоо. CLIL нь судлагдахууныг заах явцад сургчдын хэлний мэдлэгийг хамт хөгжүүлэх буюу судлагдахууны агуулга болон хэл сурах зорилгыг зэрэг эзэмшүүлэх арга зүй юм.

2020-2021 оны хичээлийн жилд Баян-Өлгий аймгийн бага ангид сурч байгаа 11728 сургчийн хичээл, сурлагын хоцрогдлыг CLIL арга зүйгээр нөхөж арилгах боломжтой тул хос хэлний сургалтын гарын авлага, багш бэлтгэх сургалтын модулийг боловсруулж, багш нарыг давтан бэлтгэнэ. Ингэснээр төрийн хэл болох монгол хэлний ачааллыг хэрхэн тэнцвэртэй авч явах талаар тухайн сургууль загвар гаргана. Тус загварын хамгийн чухал нь хэлний харьцаа байдаг. Тухайлбал, математикийн хичээлийг 70:30 (70 эх хэл:30 төрийн хэл) эсвэл 65:35 зэрэг харьцаатай заах зохицуулалтыг тусгана гэсэн үг.

3. ЕБС-д тэгш хамран суралцаж байгаа хүүхдийн сурч боловсрох хэрэгцээг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2018 оны А/155 дугаар тушаалаар баталсан “Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний үлгэрчилсэн загвар, боловсруулах аргачлал”-д үндэслэн хэрэгжүүлнэ. Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө нь ЕБС-ийн сургалтын хөтөлбөрөөр хичээллэж, суралцахад бэрхшээлтэй хүүхдийн хоцрогдлыг багасгах, хүүхдийн хөгжих, сурах үйлд дэмжлэг үзүүлэх, ялгаварлан гадуурхалтгүй, тэгш хүртээмжтэй боловсролыг эзэмших, хүүхэд бүрийн оролцоог нэмэгдүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэнэ. Мөн сургууль бүрд тэгш хамран сургах сургалтын орчныг бурдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.
4. Сургуулиас хөндийрсөн, завсардах эрсдэлтэй хүүхдийн судалгааг гаргаж, сургуульд нь татан оруулах үйл ажиллагааг сургууль, орон нутгийн засаг захиргаатай хамтран гүйцэтгэнэ. 2021 оны II хагас жилд танхимын сургалт эхлүүлэх боломжгүй болох тохиолдолд сум багийн болон хотын төвийн эрсдэл өндөртэй бүлгийн сургчдын хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах зорилгоор явуулын багшийг ажиллуулж, зуны сургалтыг эртнээс төлөвлөж, зохион байгуулна.
5. Сургуульд сурч байгаа сургчид цаг хугацаа болон агуулга, сурах арга барилын хоцрогдолд орсон байна. Мөн цэцэрлэгээс бага ангид, бага ангиас дунд ангид шилжин суралцаж байгаа сургчид сурах арга барилыг хоцрогдоос үүдэлтэй хичээл, сурлагын хоцрогдолд орж байгааг сургууль багш нар онцолж байна. Иймд тухайн сургуулийн зөвлөх ментор багш нарыг идэвхжүүлэх, мөн дэмжигч болон дадлагажигч багш нарыг танхимын ба танхимын бус цагаар ажиллуулж, 2021 онд цөм агуулгын хоцрогдол (бага боловсрол- унших, бичих, математик чадварыг, дунд ангид сурах арга барил болон монгол хэл, математик, байгалийн ухааны агуулгын хоцрогдол, ахлах ангид монгол хэл, математик, сонгон судлах хичээлийн агуулга), 2022 онд бүх хичээлийн агуулга, сурах арга барилын хоцрогдлыг арилгахад дэмжлэг авна.

5.2. Хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөн, арилгах сургалтын хөтөлбөр

Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2021 оны 03 дугаар сарын 18-ны өдрийн А/88 дугаар тушаалаар батлагдсан боловсрол нөхөн олгох сургалтын хөтөлбөрөөр сургуульд сурч байгаа болон сургуулиас гадуурх хүүхдийн сурлагын хоцрогдлыг нөхөж, ерөнхий боловсролоос зайлшгүй хөгжүүлэх үндсэн чадвар (хувь хүний хөгжил, нийгэмшил сэтгэл хөдлөл, бүтээлч сэтгэлгээ, мэдээллийн технологийн хэрэглээнд суурилсан монгол болон дэлхийн иргэнийг бэлтгэх)-ыг эзэмшүүлнэ. Иймд ЕБС-үүд 2021-2022 оны хичээлийн жилд боловсрол нөхөн олгох сургалтын хөтөлбөрөөр хичээллээд, 2022-3023 оны хичээлийн жилээс аажмаар сайжруулсан сургалтын хөтөлбөрийн агуулгыг судлах бэлтгэл, зохион байгуулалтыг хангаж ажиллана.

Бага, дунд боловсрол нөхөн олгох сургалтын хөтөлбөр нь албан ёсны сургалтад хамрагдаж чадаагүй, чадахгүй нөхцөлд байгаа сурагчдыг мэдээллийн технологид суурилсан танхимын, гэрийн, онлайн хэлбэрийн ерөнхий боловсрол нөхөн олгох сургалтад тасралтгүй, хүртээмжтэй, найдвартай, тэгш хамрагдан суралцах боломж олгоход чиглэгдэнэ. Байгалийн аюул гамшиг, нийтийг хамарсан өвчин тахал зэрэг давагдашгүй хүчин зүйл бүхий нөхцөлийн үед албан ёсны сургалтын хөтөлбөрийг дүйцүүлэх үүрэг биелүүлэх зорилготой.

Бага, дунд боловсрол нөхөн олгох сургалтын хөтөлбөрийн бүтэц нь зорилго, хүлээгдэж буй үр дүн, агуулга, үйл ажиллагаа, хэрэглэгдэхүүн, үнэлгээ гэсэн хэсгээс бүрдэнэ.

Зорилго (Objective): Сургалтын хөтөлбөр хэрэгжсэний эцэст сургачийн мэдлэг, чадвар эзэмшилтийн түвшин, хөгжил, төлөвшил, амьдрах ухааны чадвар эзэмшсэн байдлыг зорилгод тусгана.

Хүлээгдэж буй үр дүн (Learning outcomes): Сургалтын хөтөлбөрт тусгагдсан ерөнхий чадвар, чадамжууд болон судлагдахууны онцлог бүхий чадваруудыг тусгана. Тухайн ерөнхий чадвар эзэмшихэд ямар ямар хичээл голлох үүрэгтэй, тэдгээрийн ямар мэдлэг, ойлголт, тусгай чадваруудаар дамжин илрэлээ олохыг холбож өгнө.

Агуулга (Content and topics): Агуулга нь модулиудаар илрэлээ олно. Модулиудыг заавал судлах цөм модуль, сонгон судлах модуль, амьдрах ухааны модуль гэж 3 ангилан оруулна. Заавал судлах цөм модуль нь тухайн хичээлийн шинжлэх ухааны цөм агуулгыг, сонгон судлах модуль нь судлагдахууны үйл ажиллагааны агуулгыг, амьдрах ухааны модуль нь өдөр тутмын амьдрал ахуйн асуудлуудыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн агуулгыг тус тус илэрхийлнэ.

Үйл ажиллагаа (Learning activities): Үүнийг цөм хөтөлбөрт дурдсан математик үйл ажиллагаа, физик үйл ажиллагаа гэдгээр ойлгож болно. Үйл ажиллагааг багшийн тусламжтай, хамтаараа болон бие даан гүйцэтгэх, практик дадлагын ажил гүйцэтгэх гэж 3 хуваан боловсруулж өгнө. Үүнд мэдлэгээ гүнзгийрүүлэн ойлгох, чадвараа дээшлүүлэхэд чиглэсэн төсөлт ажил, хамтаараа шийдэх асуудал, мэтгэлцээн, орон нутгийн түвшинд шийдэх асуудал, өөрийгөө үнэлэх даалгаврууд байж болно.

Хэрэглэгдэхүүн (Resources): Үүнд онлайн суурилсан интерактив материалууд, амьдрал практиктай холбогдсон шийдвэрлэх асуудлууд, дасгалууд, тусгай болон ерөнхий чадварыг үнэлэх онлайн даалгаврууд орно. Ялангуяа амьдрал практиктай холбогдсон дасгал, даалгаврууд нь сургачийн сонирхлыг өдөөхийн зэрэгцээ сургалтын ач холбогдлыг нэмэгдүүлдэг.

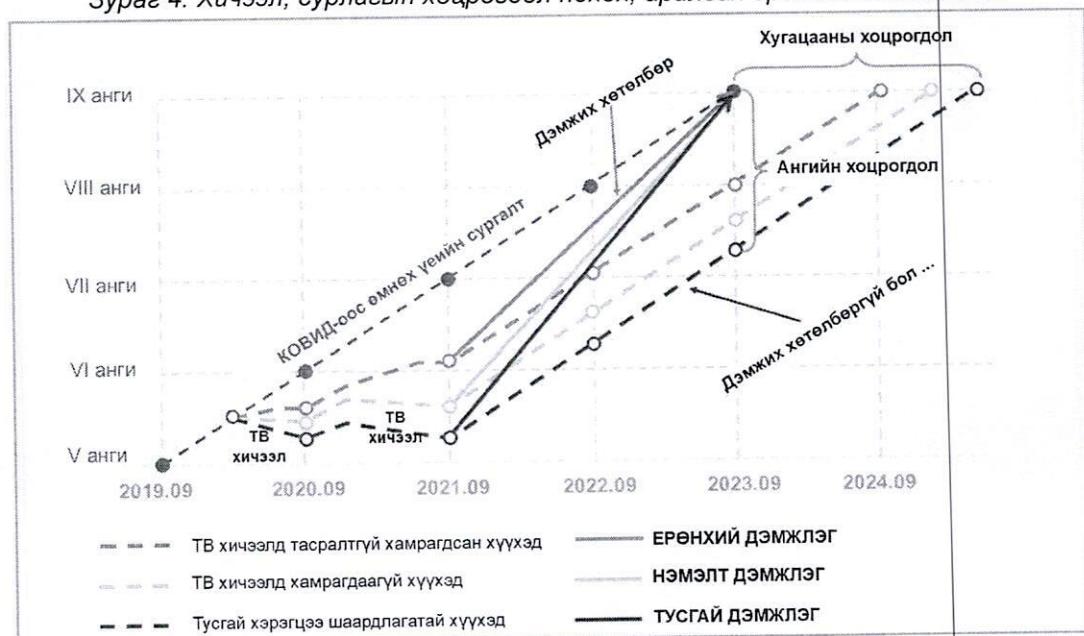
Үнэлгээ (*Assessment*): Дүнгийн бүтцийг өөрийн үнэлгээ 20%, багшийн үнэлгээ 30%, хөндлөнгийн үнэлгээ 50%-ийг эзэнтэй.

5.3 Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах шилжилтийн сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах үндэслэл

Сурлагын хоцрогдол (learning loss/learning gap) – Сургалтын хөтөлберийн суралцахуйн зорилтуудын дагуу сурагчдын эзэмшвэл зохих мэдлэг, чадвар, төлөвшлийн түвшин болон өнөөгийн бодит түвшний зөрүүг дараах зураглалаар харууллаа. Цар тахлын хөл хорионос шалтгаалсан сурагчдын хичээл, сурлагын хоцрогдлын шалтгааныг бид 2 хүчин зүйлээр тодорхойлж байна. Үүнд:

- Хугацааны хоцрогдол. Сүүлийн 2 хичээлийн жилд дунджаар нийт хугацааны 50 гаруй хувийг зайн, төле хичээлээр явуулсан байна. Гэвч сурагчийн байршил, ар гэрийн боломж, нөхцөл байдал, сурагчийн ачаалал, зэргээс шалтгаалан төле хичээлд хамрагдсан байдал төрийн болон төрийн бус хэвшлийн сургууль, хот, орон нутгийн сургуулиудад харилцан адилгүй байна. Төле хичээл болон видео контентын үргэлжлэх хугацаанд тавигдах шаардлагаас болж тухайн агуулгыг танхимд судлах хугацааны 20 орчим хувьд багтаан хүргэсэн. Энэ нь сурагчийн танхимаар хичээллэх ёстой байсан хугацааг бүрэн гүйцэд ашиглах боломжийг хязгаарласан байна. Иймд аль ч ангийн сурагчид ойролцоогоор нэг жилийн хугацааны хоцрогдол үүссэн байна. Энэ нь олон улсын дундажтай ойролцоо байна.
- Ангийн буюу агуулгын хоцрогдол. Танхимын сургалтаар явах ёстой хугацааны алдагдал, төле хичээлд хамрагдахгүй байх, багш сурагч нүүр тулж харилцах, холбогдохгүй байх зэрэг хүчин зүйлээс шалтгаалан сурагч зарим агуулгыг бүрэн судлах боломжгүй болсон. Иймд олон улсад тооцож буй аргачлал болон бидний төсөөлж буйгаар тухайн нэг сурагчийн хувьд дор хаяж 1-1.5 жилд судлах агуулгыг бүрэн гүйцэд судалж чадаагүй, хичээл, сурлагын хоцрогдолд орсон гэсэн тооцоо гарч байна.

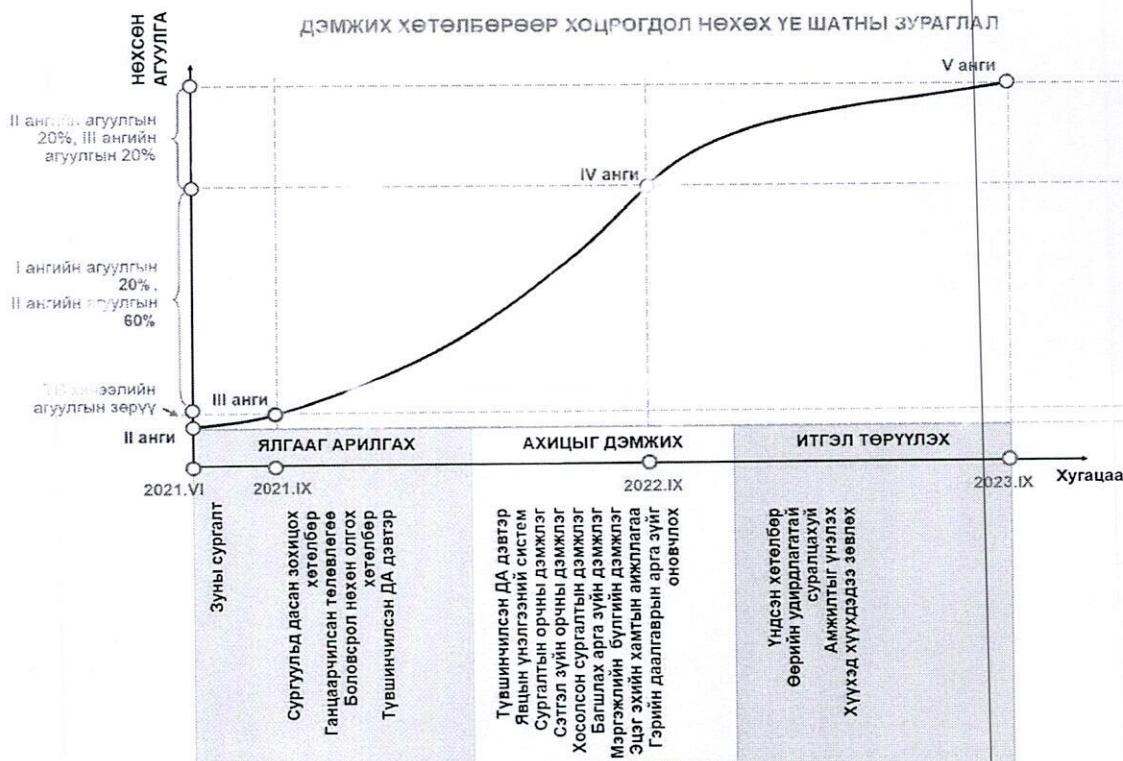
Зураг 4. Хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах ерөнхий төлөвлөлт

Бага, дунд боловсрол нөхөн олгох хөтөлбөрийг амжилттай хэрэгжүүлснээр хоцрогдол нөхөх, арилгах үе шатыг 5 дугаар зурагт харууллаа. Уг графикийн хэвтээ тэнхлэгийн дагуу хугацаа, босоо тэнхлэгийн дагуу хоцрогдол нөхөх агуулгын хэмжээг тус тус авсан болно. Уг зурагт 2020-2021 оны хичээлийн жилд 2 дугаар ангид суралцаж буй сурагчийн хувьд хоцрогдлыг хэрхэн нөхөх боломжтой талаар жишээлэн харуулав.

2021 оны 6 дугаар сард төлөө хичээлд хамрагдаагүй сурагчдыг зуны сургалтад хамруулж, төлөө хичээлийн агуулгын зөрүүг нөхөх, 2021-2022 оны хичээлийн жил буюу III ангид үндсэн агуулгын хажуугаар I ангийн агуулгын 20%, II ангийн агуулгын 60%-ийг, IV ангид II ангийн агуулгын 20%, III ангийн агуулгын 20%-ийг тус тус шингээн судлах замаар хоцорсон агуулгыг бүрэн нөхөж дуусгахаар төлөвлөж байна. Бусад ангийн хувьд ч ийм зарчмаар агуулгын хоцрогдлыг нөхөж, арилгах боломжтой.

Зураг 5. Дэмжих хөтөлбөрөөр хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах үе шатны зураглал

ЗУРГАА. ЦОГЦ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛГО, СТРАТЕГИ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Дэлхийн улс орнуудад хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх арга хэмжээнд хэрэглэж эхлээд буй 3R (Reconnection, Recovery, Resilience) буюу эргэн холбох, нөхөх, тогтвортжуулах гэсэн 3 шаттал бүхий загварт суурилан 2021-2023 онд хэрэгжүүлэх 10 стратеги бүхий гурван жилийн цогц төлөвлөгөөг боловсруулан танилцуулж байна.

Зорилго: Цар тахлын үеийн хөл хорионы улмаас бий болсон сурагчдын хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах, тэдний суралцахийг дэмжих үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах

Зорилт

- Эргэн холбогдох: Сурагч, багш, эцэг эх, сургуулийн хэрэгцээг тодорхойлж, эргэн холбогдох сэтгэл зүйн орчин бүрдүүлж ажиллах
- Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх: Хосолсон сургалтын дэд бүтэц, цахим сан бүрдүүлж, тэгш хамруулах зорилго бүхий суралцахуйг дэмжих тогтолцоог хэрэгжүүлэх, өөрийн удирдлагатай сургалтын арга зүйг нэвтрүүлэх
- Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг арилгах/тогтворжуулах: Сургууль, орон нутаг залруулга бүхий дэмжих тогтолцоог бие даан хэрэгжүүлдэг болох

Хугацаа: 2021-2023 он

Зорилтот стратеги

Зорилт 1. Эргэн холбогдох

- 1.1. Сурагч, багш, эцэг эхийн эргэн холбогдох боломжит сувгуудыг ашиглах
- 1.2. Сурагч, багш, сургуулийн хэрэгцээнд үндэслэн арга замаа тодорхойлох
- 1.3. Сургууль, гэр бүлд сурагчийг дэмжих нийгэм, сэтгэл зүйн эерэг орчин бүрдүүлэх

Зорилт 2. Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх

- 2.1. Хосолсон сургалтын дэд бүтэц, цахим сан бүрдүүлэх
- 2.2. Суралцахуйг дэмжих тогтолцоог хэрэгжүүлэх (дэмжигч багш, явуулын сэтгэл зүйч)
- 2.3. Явцын үнэлгээний өгөгдөл суурилсан идэвхтэй суралцахуйг хэрэгжүүлэх
- 2.4. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжсэн, хосолсон сургалтын арга зүйг хөгжүүлэх
- 2.5. Тэгш хамруулах сургалтыг дэмжих

Зорилт 3. Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг арилгах/тогтворжуулах

- 3.1. Нотолгоонд суурилсан сайн туршлагаа хуваалцаж, хамтран хөгжих
- 3.2. Сургууль, орон нутаг залруулга бүхий дэмжих тогтолцоог бие даан хэрэгжүүлдэг болох

ХИЧЭЭЛ, СУРЛАГЫН ХОЦРОГДЛЫГ НӨХӨХ, АРИЛГАХ СТРАТЕГИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Зорилт 1. Эргэн холбогдох

Хүснэгт 3. Залгамж холбоог тогтоох үйл ажиллагааны хүрээ

Стратеги	Үйл ажиллагааны хүрээ
1.1. Сурагч, багш, эцэг эхийн эргэн холбогдох боломжит сувгуудыг ашиглах	Хөл хорионы үед удаан хугацааны тусгаарлалтад байснаас гэр бүлийн болон санхүүгийн хүндрэл бэрхшээлээс үүдсэн стресс, ганцаардал, мөн орон зайн нөхцөл байдлын улмаас төлөх хичээл үзэж чадаагүй, сургууль багш, ангийн нөхөдтэйгээ холбогдож чадаагүй байх нь хүүхдийн сэтгэцийн эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх шалтгаан болж байна. Үүнээс болж хүүхэд өөрийгөө бусдаас хэт хоцорсон гэж үзэх, сургуулиас завсардах нөхцөл байдал үүсэх эрсдэлтэй байна. Хичээл, сургалт эхлэхээс өмнө удаан хугацаагаар холбоо тасарсан сурагчдын гэр бүлтэй сургууль, багшийн зүгээс холбоо тогтоон тодорхой мэдээлэл цуглуулж, нийгэм-сэтгэл зүйн хямралыг даван туулахад хүүхдэд төдийгүй гэр бүл, эцэг эхэд дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ

1.2 Сурагч, багш, сургуулийн хэрэгцээнд үндэслэн арга замаа тодорхойлох	<p>Сурагчдын танин мэдэхүй, бие бялдрын хөгжлийг оношилно.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бага ангийн 1-3 дугаар ангийн унших, математик чадвар • 4-5 дугаарангийн унших, математик чадвар • Дунд ангийн сурагчдын монгол хэл, математик, байгалийн ухаан, нийгмийн ухааны нийгмийн ухааны нэгдмэл агуулга бүхий мэдлэг, чадвар • Ахлах ангийн сурагчдын монгол хэл, математик сонгон судлах З хичээлээр эзэмших сурагчдын мэдлэг, чадварыг тус тус оношилж, мэдээллийн сан бүрдүүлнэ. • Мөн бусад судлагдахуунаар эзэмших, мэдлэг чадварыг оношилно <p>Мэдээллийн санд үндэслэн сурагч, багшийн хэрэгцээ болон сургуулийн енөөгийн байдлыг тодорхойлж, хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.</p>
1.3. Сургууль, гэр бүлд сургачийг дэмжих нийгэм, сэтгэл зүйн эерэг орчин бүрдүүлэх	<p>Багш, сургуулийн бусад ажилтнууд сургачид сургуульдаа эргэн ирэхэд нөхөрсөг, аюулгүй орчныг бүрдүүлж, сургуульдаа дасан зохицох, сургуулиас хөндийрөхгүй байх эерэг мэдрэмж төрүүлэх (удаан хугацааны тусгаарлалтгас үүдэлтэй ахуйн болон найз нөхдийн асуудлаас бухимдал стресс үүсэх нь хэвийн зүйл, бусад ч мөн ялгаагүй асуудал байсан, аажимдаа хэвийн болно гэдгийг ойлгуулах)-д чиглэсэн нийгэм-сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагааг зохион байгуулна. Суралцахуйн бэрхшээл, дэлгэцийн хамаарал бүхий сургачдын судалгаа хийж, сургууль, гэр бүлд нийгэм-сэтгэл зүйн эерэг орчин бүрдүүлэх үүднээс явуулын сэтгэл зүйч зөвлөн тусалж ажиллана. Сэтгэл зүйчээр ажиллах хүсэлтээ илэрхийлсэн одоо ажиллаж байгаа болон сэтгэл зүйчээр сурч буй оюутнуудаас 2021-2022 оны хичээлийн жил эхлэхээс өмнө 164, хичээлийн жилийн хугацаанд 183, 2022-2023 хичээлийн жилд 77 сэтгэл зүйчийг мэргэшүүлэх сургалтад хамруулж, нийт 420 сургуулийн сэтгэл зүйч бэлдэнэ. ЕБС-д 839 сэтгэл зүйчийг ажиллуулна.</p> <p>Мөн сургуулийн эмч, нийгмийн ажилтан нь бие бялдар, эрүүл мэнд, нийгэм-сэтгэл зүйн дэмжлэг шаардлагатай сургачдын эцэг, эх болон сум, хорооны нийгмийн ажилтантай хамтран ажиллана.</p>

Зорилт 2. Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх

Хүснэгт 4. Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх үйл ажиллагааны хүрээ

Стратеги	Үйл ажиллагааны хүрээ
2.1. Хосолсон сургалтын дэд бүтэц, цахим сан бүрдүүлэх	<p>Сургууль бүрд хосолсон сургалтыг зохион байгуулах мэдээллийн сан, цахим сургалтын системүүдийг нэвтрүүлэх, сургуулиудад иж бүрэн ухаалаг анги танхим байгуулах, интернэт сүлжээний холболтын найдвартай ажиллагааг хангах, сүлжээний тоног төхөөрөмж болон мэдээллийн сангууд байрлах серверүүдийн ачаалал даах хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ. Сургалтын үйл ажиллагаанд оролцогчдын мэдээллийн технологийн дэд бүтцийн бэлэн байдлыг хангах үүднээс багш, сургачийг компьютер, таблет төхөөрөмжөөр хангана.</p> <p>Сургалтын цахим контентын нэгдсэн санд тулгуурлан хоцрогдол нөхөх болон хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг танхимиын хэлбэрээр явуулах боломжгүй нөхцөл байдал үүссэн үед цахим сургалтын платформоор дамжуулан хосолсон сургалтыг зохион байгуулна.</p> <p>Хосолсон сургалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхийн тулд боловсролын салбарын мэдээллийн системд байгаа цахим сурх бичиг, төлөвлөгөөнд тусгагдсан хичээлүүдээр гадна ЕБС -ийн сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөнд тусгагдсан хичээлүүдээр цахим контентын нэгдсэн санг бүрдүүлэх.</p> <p>Хоцрогдол нөхөх үйл ажиллагааны бүх шатанд нэгдсэн цахим, платформыг ашиглан шаардлагатай мэдээллийн сан бүрдүүлэх замаар нөхцөл байдлыг</p>

	үнэлж, дүн шинжилгээ хийх, нотолгоонд суурилсан шийдвэр гаргах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	
2.2. Суралцахуйг дэмжих тогтолцоог хэрэгжүүлэх (дэмжигч багш, явуулын сэтгэл зүйч)	Оношилгооны үндсэн дээр хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх зорилгоор бага ангийн сурагчдын унших, бичих, математик чадвар, дунд, ахлах ангийн сурагчдын ерөчхий чадвар, монгол хэл, математик болон сонгон судлах хичээлийн мэдлэг, чадвар эзэмшилтийг ахиулах үйл ажиллагааг төлөвлөж хэрэгжүүлнэ. Хичээл, сурлагын хоцрогдлын зөрүү ихтэй, сэтгэл зүйн асуудалтай, тусгай хэрэгцээ бүхий сурагчдад дэмжлэг үзүүлэх үүднээс дэмжигч багш, явуулын багш, дэдлагажигч багш, сэтгэл зүйч, дотуур байрын багшийг нэмэлтээр ажиллуулж, дэмжих тогтолцоог хэрэгжүүлнэ.	
2.3. Явцын үнэлгээний өгөгдөл суурилсан идэвхтэй суралцахуйг хэрэгжүүлэх	Бага, дунд, ахлах ангийн сурагчдад зориулсан алхам алхмаар өөрийн удирдлагатай, бие даан суралцах ажлын дэвтэр боловсруулж хэрэгжүүлнэ. Үүнд: <ul style="list-style-type: none"> • Бага, ангийн сурагчдад математик, монгол хэлний хичээлээр • Дунд ангийн сурагчдад математик, монгол хэл, байгалийн ухаан, нийгмийн ухааны нэгдмэл хичээлээр • Ахлах ангийн сурагчдад математик, монгол хэл, байгалийн ухаан, нийгмийн ухааны, сонгон судлах 3 хүртэлх хичээлээр Сурагчийн ахиц, хөгжлийг дэмжих дэмжигч багшийн багц, нэгдмэл хичээлийн арга зүйн зөвлөмж болон явцын үнэлгээний өгөгдлийг цахим платформд байршуулна. Багш, сурагчдын даалгавар гүйцэтгэх явцад ажиглалт хийх замаар ямар амжилт, алдаа гаргаж байгаад дүгнэлт хийн, хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах, суралцахуйг идэвхжүүлэх заах арга зүйн төлөвлөлтдээ залруулга хийх, явцын үнэлгээг арга зүйн гол хэрэгсэл болгох үйл ажиллагааг өдөр тутам төлөвлөж хэрэгжүүлнэ. Сурагч өөрийн үнэлгээ хийж, юуг чадсан, юуг чадаагүй, ямар алдаа гаргасан, шалтгаан нь юу болох, яаж засаж сайжруулах вэ гэдгээ мэдэж, өөрийн удирдлагатай сурах үйлээ төлөвлөж хэрэгжүүлнэ.	
2.4. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжсэн хосолсон сургалтын арга зүйг хөгжүүлэх	ЕБС-ийн удирдах ажилтан, багш нарын хосолсон сургалтын арга зүйг хөгжүүлэх, сургалтын модуль боловсруулж, сургалт зохион байгуулна. Үүнд: <ul style="list-style-type: none"> • БМДИ-ийн арга зүйчдэд зориулсан цахим сургалт • БСҮГ мэргэжилтэн болон ЕБС-ийн захирал, сургалтын менежерийн сургалт • Нийгмийн ажилтан, дотуур байрын багшийн сургалт • Дунд, ахлах ангийн багш нарын сургалт • Байгалийн ухааны багш нарыг чадавхжуулах цахим сургалт • Бага ангийн сурагчдын математик чадварыг хөгжүүлэх арга зүй • Боловсрол нөхөн олгох хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх багш нарт зориулсан цахим сургалт • Дэмжигч багш нарт сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах арга зүйн сургалт • Явуулын сэтгэл зүйчдэд сурагч, багш, эцэг эхэд сэтгэлзүйн дэмжлэг үзүүлэх арга зүйн сургалт “Оролцод хөгжье”, “Гэрээр айлчлагч” хөтөлбөр, хүмүүжлийн эерэг аргын сургалт зохион байгуулах	
2.5. Тэгш хамруулах сургалтыг дэмжих	Тусгай хэрэгцээт хүүхдийн нөхцөл байдлын суурь судалгааг хийж, тэгш хамран сургах хамрагдалтын хувийг нэмэгдүүлэх, хөгжлийн бэрхшээлээс үүдэх хоцрогдлыг нөхөх, арилгах ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг хэрэгжүүлнэ. Ерөнхий боловсролын сургуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд суралцах хүртээмжтэй орчныг бүрдүүлэх (налуу зам барих, бие засах газрыг өөрчлөх,	

	<p>хашлага баруул болон брайл тэмдэглэгээ г.м), хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоног төхөөрөмж технологи (хараа, сонсгол, эрхтэн тогтолцооны бэрхшээл, тархины саажилт) нийлүүлнэ.</p> <p>Алслагдмал орон нутгийн болон ялгаатай хэрэгцээт хүүхдүүдэд сургалт зохион байгуулах багш, эцэг эхчүүдэд зориулсан сургалтын төлөвлөгөө, сургалтын модуль боловсруулах, хэрэглэгдэхүүнийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлнэ. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдийг тэгш хамран сургах арга зүйн сургалтын модуль боловсруулах • Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээ, оношилгооны аргачлал боловсруулах • Тусгай хэрэгцээт боловсрол шаардлагатай хүүхдэд болон багш, эцэг эхэд нь зориулсан гарын авлага, сургалтын модуль боловсруулах • Боловсрол нөхөн олгох хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх сургалтын модуль боловсруулах, хэвлэх, цахим болгож, байршуулах
	<p>Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг тэгш хамран сургах болон алслагдсан, ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдийн хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөн арга зүйн сургалт зохион байгуулна. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ Багш, сургуулийн захирлуудад тэгш хамран сургах сургалтын хөтөлбөрийн сургалт ◦ Насан туршийн боловсролын багш нарт сургууль завсардсан сурагчдад ганцаарчилсан болон холимог бүлгээр хоцрогдол нөхөн сургалт • Хос хэлний боловсролын чанарыг ахиулах "Судлагдахуун ба хэлийг интеграцилах арга зүй"-г эзэмшүүлэх сургалт • Тусгай хэрэгцээт боловсролын чиглэлээр багш бэлтгэх, мэргэшүүлэх, давтан сургах сургалт • Сургагч багш болон зорилтот сургуулийн багш нарын сургалт

Зорилт 3. Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг арилгах/тогтвортжуулах

Хүснэгт 5. Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг арилгах/тогтвортжуулах үйл ажиллагааны хүрээ

Стратеги	Үйл ажиллагааны хүрээ
3.1. Нотолгоонд суурилсан сайн туршлагаа хуваалцаж, хамtran хөгжих	<p>Нотолгоонд суурилсан бодит жишээ бүхий үр дүнтэй арга зүй (EGMA, EGRA-ийн хичээл ажиглалтын аргазүй), сайн туршлагыг үзүүлэх хичээл, ярилцлага, видео контент байдлаар сургуулийн орчинд болон нийгмийн цахим сүлжээнд хуваалцан баримтжуулж, шинэ арга зүйн санаа бүхий жишиг хичээлийн санг бүрдүүлнэ.</p> <p>Мэргэжлийн бүлэг нь багш нарын сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлж, орон нутгийн багш нар арга зүй, үр чадвараа тасралтгүй хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлж, хамтдаа хөгжих үйл ажиллагааг төлөвлөж хэрэгжүүлнэ.</p> <p>Улс, бусийн хэмжээнд сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах нөхцөл байдлын талаар тасралтгүй судалгаа мэдээлэл цуглувуулж, боловсролыг нөхөн олгох хөтөлбөрийн нийцэл, үйл явц бүрийг үнэлж, хяналт шинжилгээ хийнэ. Үнэлгээний дүгнэлтэд үндэслэн цаашид хоёр, гурав дахь жилдээ хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах төлөвлөгөөг боловсруулан, нотолгоонд суурилсан эхний жилийн ололт амжилтыг хэлэлцэх чуулган зохион байгуулна.</p>
3.2. Сургууль, орон нутаг запруулга бүхий дэмжих	Хичээл, сурлагын хоцрогдолд нөлөөлж буй хүчин зүйл, хэрэгжилтийн нөхцөл байдлын судалгаанд үндэслэн, багш, сурагчдын ажиллах, сурх орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх, багш, эцэг эх, сургач хамтарч, сурагчийн өөрийн

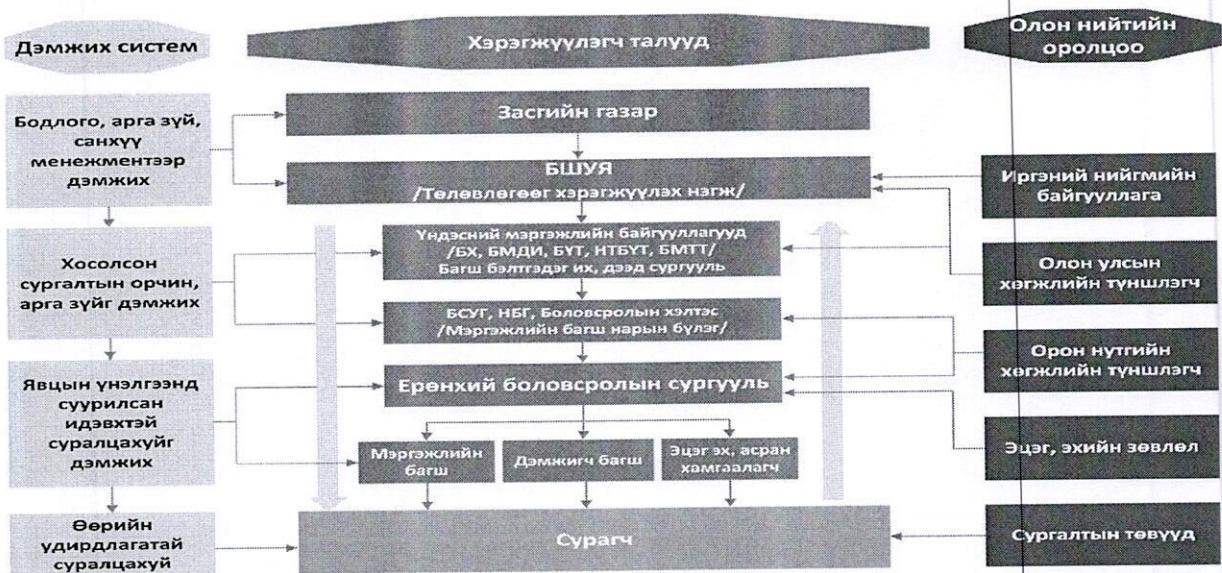
<p>тогтолцоог бие даан хэрэгжүүлдэг болох</p>	<p>удирдлагатай суралцахуйн төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.</p> <p>Орон нутаг, сургуулийн түвшинд сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах сурлагын хоцрогдлыг алхам бүрд нь залруулдаг суралцахуйг дэмжих тогтолцоо болгон хөгжүүлж, бие даан хэрэгжүүлж хэвшина.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сурлагын хоцрогдол нөхөх үйл ажиллагааны санхүүжилтэд аймаг нийслэл, сум, дүүргийн орон нутаг хөгжүүлэх сангийн төсвийн 10-20 хувийг зарцуулдаг болох • Аймгийн БСҮГ, Дүүргийн Боловсролын хэлтсийн хүний нөөцийг нэмэгдүүлэх • Аймаг, нийслэл, сургуулийн түвшинд хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, суралцахуйг дэмжих өөрийн онцлог бүхий тогтолцоотой болж, түүнийгээ тогтмол хэрэгжүүлж хэвших • Сургуулийн зөвлөл нь нутгийн зөвлөл, олон нийтийн байгууллага, сургалтын төвийн оролцоог хангаж, хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх • Сургуульд суурилсан менежментийн цахим сургалтын модуль боловсруулах, түгээн дэлгэрүүлэх, үр дүнд үндэслэн сургуулийн бие даасан байдлыг сайжруулах
---	---

ДОЛОО. ЦОГЦ ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

7.1. Удирдлага, зохион байгуулалт, хамтын ажиллагаа

Хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөө нь сургуулийн түвшинд өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих, орон нутгийн түвшинд хосолсон сургалтын орчин, арга зүйг дэмжих, үндэсний түвшинд бодлого, арга зүй, санхүү менежментээр дэмжихэд чиглэж, удирдлага, зохион байгуулалтыг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хариуцан хэрэгжүүлэх бөгөөд талуудын оролцоог хангаж ажиллана.

Зураг 6. Цогц төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага, зохион байгуулалт

7.2 Дэмжих тогтолцоог хэрэгжүүлэгч талуудын оролцоо

1. Монгол Улсын Засгийн Газар цар тахлын хөл хорионы үед өрөнхий боловсролын сургуульд бий болсон хичээл, сурлагын хоцрогдлыг оношлох, түүнийг нөхөх, арилгах салбар хоорондын уялдаа холбоог хангах, бодлого, эрх зүйн орчин, санхүүгийн нөөц боломжийг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.
2. Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын Бага, дунд боловсролын асуудал эрхэлсэн нэгж: Олон улсын хөгжлийн түншлэгч байгууллага болон мэргэжлийн байгууллагын уялдаа холбоог хангаж, хичээл, сурлагын хоцрогдлын өнөөгийн байдлыг оношлох, түүнийг нөхөх, арилгахад чиглэл өгөх, гаргасан шийдвэрт бодлогын дэмжлэг үзүүлнэ.
3. Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын Дээд боловсролын асуудал эрхэлсэн нэгж: Багш бэлтгэдэг их дэд сургуульд суралцах буй оюутнуудыг дадлагажигч багшаар ажиллуулж, хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгахад дэмжлэг үзүүлнэ.
4. Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын асуудал хариуцсан нэгж: Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх, үр дүнгийн тайлагналтад дүгнэлт гаргана.
5. Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын Санхүү, эдийн засгийн асуудал хариуцсан нэгж: Төлөвлөгөөнд тусгагдсан зорилт, үйл ажиллагааг, хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай төсөв, санхүүгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх, зарцуулалтад хяналт тавьж, дэмжлэг үзүүлнэ.
6. Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын тусгай хэрэгцээт боловсрол хариуцсан хэлтэс: Хөгжлийн бэрхшээлтэй болон тэгш хамран сургах сургалтын ганцаарчилсан төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд сургууль, багш наарт дэмжлэг үзүүлнэ.
7. Боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн байгууллага: Багш, сурагчийн ачаалал, танин мэдэхүй, бие бялдар, нийгэм-сэтгэл зүйн оношилгоо хийх, сурагчдын бие даан суралцах, багш нарын сургалтын модулийн агуулга, арга зүйг сайжруулах үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлнэ. Сурлагын хоцрогдолд нөлөөлж буй хүчин зүйл, хэрэгжилтийн нөхцөл байдлын судалгаа хийж, үр дүн, үр нөлөө, үр ашгийг тодорхойлно.
8. Боловсролын үнэлгээний байгууллага: Бага ангийн 1-3 дугаар ангийн унших, математик чадвар, 4-5 дугаар ангийн унших, математик чадвар, дунд ангийн сурагчдын монгол хэл, математик, байгалийн ухаан, нийгмийн ухааны нэгдмэл агуулгаар сурагчдын мэдлэг, чадварыг оношлох, ахлах ангийн сурагчдын монгол хэл, математик, сонгон судлах З хичээлээр сурагчдын мэдлэг, чадварыг оношлох, явцын, үр дүнгийн үнэлгээ хийх, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, мэдээлэлд шинжилгээ хийхэд арга зүйн дэмжлэг үзүүлнэ.
9. Боловсролын мэдээллийн технологийн төв: Сургуулийн интернэт холболтын найдвартай ажиллагааг хангаж, мэдээлэл харилцаа, холбооны дэд бүтцийг бэхжүүлэх, явцын болон үр дүнгийн үнэлгээний цахим платформыг хөгжүүлэх, шилдэг арга зүй бүхий ээлжит хичээлийн цахим контентын нэгдсэн сан бүрдүүлж, олон нийт ашиглах боломжоор хангана.
10. Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх сургалт, арга зүйн байгууллага: Сургуулийн удирдах ажилтан, багш нарыг хосолсон сургалтын арга зүйн удирдлагаар хангаж, цахим системд байршуулсан сурх бичиг, хэрэглэгдэхүүнийг хичээл, сургалтын хоцрогдлыг нөхөхөд хэрэглэх, багш нарын тасралтгүй хөгжлийн хэрэгцээг хангахтай холбоотой сургалт зохион байгуулна.

11. Насан туршийн боловсролын үндэсний төв: Боловсрол нөхөн олгох сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх сургалтын модуль боловсруулж, сургууль завсардсан сурагчдын хичээл, сурлагын хоцрогдол, хүнд болсон хэвтрийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг бичиг үсэгт тайлах, бага, суурь боловсрол олгох сургалтыг хөгжүүлнэ.
12. Багш бэлтгэх их, дээд сургууль: Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургачийн хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгахад дэмжлэг үзүүлэх дадлагажигч багшийг бэлтгэн нээлттэй, онлайн, зайн сургалтын төвүүдээр дамжуулан модуль сургалтыг хөгжүүлнэ.
13. Аймаг нийслэлийн боловсролын газар: Орон нутагтаа хичээл, сурлагын хоцрогдлын оношилгоог зохион байгуулах, түүнийг нөхөх, арилгах төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх, мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, сургууль бүрийн сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн үйл явцад хяналт шинжилгээ хийж, зөвлөн туслах, залруулга хийж, дэмжлэг үзүүлнэ.
14. Ерөнхий боловсролын сургууль-Хичээл эхлэх үед сургачдад анги хамт олон тоитоогоо эргэн суралцах таатай уур амьсгал, сэтгэл зүйн эерэг, таатай орчин бүрдүүлэх, сургачдын хичээл, сурлагын хоцрогдол, тэдний ялгаатай түвшинд тохирсон уян хатан хөтөлберөөр суралцах нөхцөл бүрдүүлж, дэмжигч багш, дадлагажигч багш, явуулын багш, сэтгэл зүйч настай хамтран ажиллана.
15. Мэргэжлийн болон анги удирдсан багш: Багш мэргэжлийн манлайллыг хангах, нийгэмд багш мэргэжлийн нэр хүндийг өргөх, хөл хорионы үед болон дараа сургуулиас хөндийрсөн сургачтай эргэн холбогдох, танхимын, танхимын бус болон цахим сургалтаар хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, нэгдмэл агуулгаар сургалт, үйл ажиллагааг удирдан чиглүүлнэ.
16. Сургачдын оролцоо: Өөрийн удирдлагатай суралцахуйн төлөвлөгөөтэй ажиллаж, сурлагын хоцрогдлоо нөхөхөд дэмжигч сургачидтай хамтран, “Ногоон гинж” буухиа маягаар мэдээллийг дамжуулан бусадтай хамтарч ажиллана.

7.3 Дэмжих системийг хэрэгжүүлэхэд олон нийтийн оролцоо

1. Иргэний нийгмийн байгууллага: Хөндлөнгийн үнэлгээ хийх, багшийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжих, дэмжигч, явуулын болон дадлагажигч багшийг чадавхжуулах сургалтын модуль боловсруулах, төрөлжсөн сургалтыг зохион байгуулахад Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх сургалт, арга зүйн байгууллагатай хамтран ажиллаж, дэмжлэг үзүүлнэ. Сургууль орон нутгийн түвшинд сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах чиглэлээр шинэ санаачилга, туршлага нэвтрүүлэхэд орон нутгийн боловсролын байгууллага болон сургуультай хамтран ажиллана.
2. Олон улсын хөгжлийн түншлэгч байгууллага: Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг оношлох, бие даан ажиллах дасгал ажлын дэвтэр боловсруулах, цахим сургалтын орчин бүрдүүлэх, сургачдад нийгэм-сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх, багш нарыг чадавхжуулах сургалтын модуль боловсруулах, сургалт зохион байгуулах, үр дүнг хэлэлцэх үндэсний чуулган зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлж ажиллана.
3. Орон нутгийн хөгжлийн түншлэгч байгууллага: Орон нутгийн Улаанбаатар хот дахь нутгийн зөвлөл, бизнесийн байгууллага БСҮГ-аар дамжуулан сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах орон нутгийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх, хосолсон сургалтын орчин бүрдүүлэх, сургалтын хэрэглэгдэхүүн материалыар хангах, багш нарын сургалт зохион байгуулах, сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлэх зэрэгт дэмжлэг туслалцаа үзүүлж хамтран ажиллана.

- Сургалтын төвүүд:** Сургууль, багш, эцэг эхтэй харилцан тохиролцож, сурагчдын оношилгооны үр дүн, сургачийн өөрийн төлөвлөгөөнд үндэслэн, сурлагын хоцрогдлыг арилгах чиглэлээр хамтран ажиллаж, сурагчдын ахиц амжилтыг хөндлөнгийн үнэлгээгээр үнэлсэн үр дүнгээ тооцсоноор ваучер ашиглаж болно.
- Эцэг эхийн зөвлөл:** Сургуулийн зөвлөлөөр дамжуулан сургууль, багш наартай хамтран ажиллах, шаардлагатай тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран хөндлөнгийн үнэлгээ хийх үйл явцад оролцено.

7.4. Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах үйл ажиллагааны зохион байгуулалт

Сургуульд сурч байгаа сурагчдын хичээл, сурлагын хоцрогдлыг 2021-2022 онуудад “Бага, дунд боловсрол нөхөн олгох сургалтын хөтөлбөр”-өөр нөхөж, 2023 онд сайжруулсан сургалтын хөтөлбөрөөр хичээллэх боломжийг бүрдүүлнэ. 2021 онд агуулгын хоцрогдлыг 70-80, сурх барга барилын хоцрогдлыг 20-30% (улаан бүс), 2022 онд агуулга, сурх арга барилын хоцрогдлыг 40:60 харьцаагаар нөхөх ба арилгаж (шар бүс), 2023 оноос үндэсний хэмжээнд мөрдөж байгаа сайжруулсан сургалтын хөтөлбөр (ногоон бүс)-өөр хичээллэх бэлтгэл зохион байгуулалтыг хангаж ажиллана.

Зураг 7. Ерөнхий боловсролын хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх график

судлагдахуун	хич жил	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Монгол хэл	2020-2021												
	2021-2022												
	2022-2023												
Математик	2020-2021												
	2021-2022												
	2022-2023												
Байгалийн ухаан	2020-2021												
	2021-2022												
	2022-2023												
Нийгмийн ухаан	2020-2021												
	2021-2022												
	2022-2023												
Урлаг, биесийн тамир	2020-2021												
	2021-2022												
	2022-2023												

Үндэсний түвшний зохион байгуулалт

Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь бусад яам, олон улсын хөгжлийн түншлэгч байгууллагууд, мэргэжлийн болон иргэний нийгмийн байгууллагуудын хүний болон санхүүгийн нөөцийг дайчлах, уялдуулан зохицуулах замаар цогц төлөвлөгөө болон шилжилтийн сургалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нэгдсэн удирдлагаар хангаж ажиллана.

- Бага, дунд, ахлах ангийн оношилгооны арга зүй, аргачлал, хэрэгслийг хэвлэж түгээнэ.
  - 2021 оны II хагас жилд багтаан бага ангийн сурагчдын суурь чадварын түвшнийг оношлох арга зүй (дэвтэр)-г боловсруулна.
  - Дунд ангид монгол хэл, математик, байгалийн ухаан, нийгмийн ухааны нэгдмэл агуулгаар сурагчдын мэдлэг, чадварыг оношлох шалгуур, үнэлгээний даалгавар боловсруулна (6-9-р анги).

- Ахлах ангид монгол хэл, математик, сонгон судлах З хичээлээр сурагчдын мэдлэг, чадварыг илрүүлэх шалгуур, үнэлгээний даалгавар боловсруулна.
  - Явцын болон эцсийн үнэлгээний цахим платформ хөгжүүлж нэвтрүүлнэ.
- 2020-2021, 2021-2022, 2022-2023 оны хичээлийн жилүүдэд бие даан суралцах ажлын дэвтэр боловсруулж, сурагчдын сурлагын хоцрогдлыг нөхөхөд дэмжлэг үзүүлнэ.
  - Бага, ангийн сурагчдад математик, монгол хэл, унших чадварын хичээлээр бие даан суралцах ажлын дэвтэр боловсруулна.
  - Дунд ангийн сурагчдад математик, монгол хэл, байгалийн ухаан, нийгмийн ухааны нэгдмэл хичээлээр бие даан суралцах ажлын дэвтэр боловсруулна.
  - Ахлах ангийн сурагчдад математик, монгол хэл, байгалийн ухаан, нийгмийн ухаан, сонгон судлах З хүртэлх хичээлээр сурагчийн бие даан суралцах ажлын дэвтэр боловсруулна.
- Боловсрол нөхөн олгох сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, сургуулийн удирдах ажилтан, багшийг чадавхжуулах сургалтын модуль боловсруулж, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх цогц төлөвлөгөөнд тусгасны дагуу сургалтуудыг үе шаттайгаар зохион байгуулна.
- Сургуулийн цахим дэд Бүтэц, интернэт холболтын найдвартай ажиллагааг хангаж, мэдээлэл харилцаа, холбооны дэд бүтцийг бэхжүүлнэ.
- Хосолсон сургалтын арга технологи, орчин бүрдүүлэхийн тулд багш, сурагчийг компьютер, сургалтын таблетаар хангана.
- Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгахад хүний нөөц /дэмжигч багш, дадлагажигч багш, явуулын багш, явуулын сэтгэл зүйч/-ийн болон санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ.
- Аймаг, нийслэлийн хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийж, зөвлөн туслах, залруулга хийж, дэмжлэг үзүүлэх нэгж ажиллана.

Орон нутгийн түвшний зохион байгуулалт

Аймаг, нийслэлийн Засаг даргын тамгын газар нь цогц төлөвлөгөөнд тусгагдсан стратеги, үйл ажиллагааг өөрийн нөхцөл байдалд тохируулан сургалтын орчин бүрдүүлэх, багшлах боловсон хүчин, цахим сургалтын хэрэглэгдэхүүний нөөцийг үр дүнтэй ашиглах менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжилтийг удирдлагаар тогтмол хангаж ажиллана.

- Хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх үйл ажиллагааны санхүүжилтэд аймаг нийслэл, сум, дүүргийн орон нутаг хөгжүүлэх сангийн төсвийн 10%-ийг зарцуулна.
- Орон нутгийн хөгжлийн хөтөлбөрт нэмэлт өөрчлөлт оруулж, дэмжлэгийн тогтолцоог ажиллуулна.
- Орон нутгийн БСҮГ-т судлагдахуун болон судлагдахууны нэгдмэл агуулга хариуцсан арга зүйч ажиллуулна.
- Орон нутаг бүр сургууль бүр 2021-2022 оны хичээлийн жилд зөвлөн үр чадварыг хөгжүүлэх бусад судлагдахууны оношилгоог хийх бэлтгэл, зохион байгуулалтыг хангаж ажиллана.
- Хосолсон сургалтын орчин нөхцөлийг сайжруулахад орон нутгийн хөгжлийн түншлэгч байгууллагуудтай хамtran ажиллана.
- Сургалтын төвүүдийг хоцрогдол нөхөх, арилгах үйл ажиллагаанд татан оролцуулах менежментийг хийнэ.

- Хөл хорионы үед болон дараа сургач, эцэг эхийг сургууль, багш нартайгаа эргэн холбогдож сургууль завсардах эрсдэлийг бууруулах, алслагдсан орон нутаг, холбогдох боломжгүй байгаа сургачдыг сургуульд дахин сургах ажлыг хариуцан зохион байгуулна.
- Зуны сургалтыг орон нутагт зохион байгуулахад хүүхдийн аюулгүй байдалд анхаарч, орон нутгийн хөгжлийн түншлэгч байгууллагуудтай хамtran төсөв санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ.
- Сургууль, багш нарын туршиж, нотолсон, сургачдын сурлагын амжилтыг ахиулсан арга зүйн санаа, сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлнэ.
- Сургууль бүрийн хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн үйл явцад хяналт шинжилгээ хийж, зөвлөн туслах, залруулга хийж, дэмжлэг үзүүлнэ.

Сургуулийн зохион байгуулалт

Сургууль бүр сургуулийн хөтөлбөр хөгжлийн төлөвлөгөөндөө хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах суралцахуйг дэмжих тогтолцоог тусгаж хэрэгжүүлнэ.

- Хичээл эхлэх үед сургачдад анги хамт олонтойгоо эргэн суралцах таатай уур амьсгал, сэтгэл зүйн эерэг, таатай орчин бүрдүүлж, сэтгэл зүйн зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх явуулын сэтгэл зүйч ажиллуулна.
- 2021 онд танхимын хичээл үргэлжлэх боломжгүй болсон тохиолдолд алслагдсан баг, тосгоны сургачдын хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөхөд дэмжлэг үзүүлэх зуны сургалт зохион байгуулах удирдлага, зохион байгуулалтыг орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагатай хамtran хийж, явуулын багш ажиллуулна.
- Сургачдын хичээл, сурлагын хоцрогдлыг оношилж, тэдний ялгаатай түвшинд тохирсон уян хатан агуулга, арга зүйгээр суралцахад дэмжлэг үзүүлэх дэмжигч багш сургууль, дотуур байранд ажлын 8 цагаар ажиллана. 2021 онд бага ангийн унших, математик чадварын хоцрогдлыг нөхөхөд 2, дунд, ахлах ангийн цөм агуулгыг нөхөхөд 2, нийт 4 дэмжигч багшийг ажиллуулна. 2022 онд бага ангид 2, дунд, ахлах ангид 3 дэмжигч багш ажиллана.
- 2021 онд танхимын сургалт зохион байгуулах боломжгүй болсон тохиолдолд ментор багш бусад мэргэжлийн багш нарыг чадавхжуулж, сургууль доторх дэмжигч багшаар ажиллуулах цагийг сургуулийн хичээлийн хуваарыт тусгаж хэрэгжүүлнэ.
- Мэргэжлийн багш нарын оролцоотойгоор бусад судлагдахууны оношилгоог хийж, сурлагын хоцрогдлыг нөхнэ.
- Сургуулийн цахим дэд бүтэц, интернэт холболтын найдвартай ажиллагааг хангаж, мэдээлэл харилцаа, холбооны дэд бүтцийг бэхжүүлэх, сургууль бүр хосолсон сургалтын орчин бүрдүүлж ажиллана.
- Анги доторх болон анги хоорондын холимог бүлгээр хичээллэх болон ганцаарчилсан сургалтын цагийг хичээлийн хуваарыт тусган хэрэгжүүлнэ.
- Явцын үнэлгээг чухалчлах арга барилыг сайжруулахад ЗАН-ийн ажлын үүрэг зохион байгуулалтыг шинэ түвшинд хэрэгжүүлнэ.

Багшийн ажлын зохион байгуулалт

- Багшийн өдрийн ачаалал 8 цаг байна. 2021 онд 1-2 дугаар ангид багш танхимын 4 цагт унших, математик чадварын, 1-5 дугаар ангид унших, бичих, математик чадварын хоцрогдлыг нөхж, арилгана. 1-3 дугаар ангид зөвлөн ур чадварыг хөгжүүлэх хичээл (эрүүл мэнд, биеийн тамир, дүрслэх урлаг, хөгжим, хүн ба орчин)-

ийг өдөрт 1 цагаар, 4-5 дугаар ангид бусад хичээлийг нэгдмэл агуулгад суурилсан байдлаар өдөрт 1 цагийн хичээл зохион байгуулж, сурагчдын бие бялдрын болон бусадтай харилцах, нийгэмших хөгжлийг дэмжинэ. Танхимын бус сургалт, үйл ажиллагаагаар ялгаатай бүлгийн сурагчидтай ажиллах 3 цагийг сургуулийн хичээлийн хуваарьт тусган хэрэгжүүлнэ.

- Дунд, ахлах ангийн багш 2021 онд танхимын 6 цагт монгол хэл, математик, байгалийн ухааны хичээлийн хоцрогдол нөхөх, 1 цагт зөөлөн ур чадварыг хөгжүүлэх нэгдмэл хичээлийг явуулна. Танхимын сургалт нь аль болох нэгдмэл агуулгад суурилсан байх болон даалгаварт суурилсан арга зүйгээр сургачийн ахиц дэвшилийг дэмжиж ажиллахад анхаарна. Мөн танхимын бус сургалт, үйл ажиллагаагаар ялгаатай бүлгийн сурагчидтай ажиллах цагийг 8 цагийн нормд үндэслэн сургуулийн хичээлийн хуваарьт тусгаж ажиллана.
- 2022 оноос бусад хичээлийн агуулга, арга зүйгээр хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөж, арилгах тул тухайн мэргэжлийн багшийн танхимын цагийн ачааллыг харгалзан ажлын 8 цагт багтаан ялгаатай бүлгийн сурагчидтай ажиллах цагийн хуваарийг гаргаж мөрдөнө.
- Сургачийг оношлох даалгавар, бие даан ажиллах дасгал ажлын дэвтэр боловсруулах, явцын болон эцсийн үнэлгээний цахим платформ хөгжүүлж, нэвтрүүлснээр хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, сургачийн гүйцэтгэлд дүн шинжилгээ хийх, эргэх холбоо үүсгэх боломжийг бурдуулж, багшийн ажлын ачааллыг бууруулах тул багш нар хосолсон сургалтын арга технологийг турших, нэвтрүүлэх мэргэжлийн бүлгээр хамтарч ажиллана.
- Ментор багш нар дадлагажигч багш нарыг чадавхжуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- Сургуулийн эмч, нийгмийн ажилтан сургачийн эрүүл мэнд, нийгэм- сэтгэлзүй, бие бялдрын хөгжил, төлөвшилд анхаарал хандуулж, багш, эцэг эх, явуулын сэтгэл зүйч, хорооны нийгмийн ажилтантай хамтран ажиллана.

Сургачийн суралцах үйлийн зохион байгуулалт

- Бага ангийн сургачийн өдрийн ачаалал 4-5 цаг, дунд, ахлах ангийн сургачийн өдрийн ачаалал 6-7 цаг байна (танхимын хичээлийн үргэлжлэх хугацаагаар)
- Багш, эцэг эх, сургач хамтарч, сургачийн өөрийн удирдлагатай суралцахуйн төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.
- Хичээлээс гадуурх клуб, дугуйлангийн үйл ажиллагаатай хичээлийн агуулга, сурх арга барилыг няйт уялдуулах, мөн эцэг эхтэйгээ хамтран төсөл хэрэгжүүлэх, бие даан судалгаа хийх, туршилт хийх зэргээр танхимын ба танхимын бус сургалтыг сонирхолтой, уян хатан цагаар зохион байгуулж, сургачийн ачааллыг тэнцвэржүүлнэ.
- Гэрийн даалгаврын агуулга, арга зүйг оновчилж, сургачийн ачааллыг бууруулна. (нэг сургачийн даалгавар гүйцэтгэх хугацаа, эцэг, эх, асран хамгаалагчийн дэмжлэг үзүүлэх нөхцөл боломжийг тооцох)
- Econtent-д байршуулсан теле, интерактив, аудио, видео, цахим хичээл болон цахим сурх бичгийг ашиглан бие даан суралцах арга барилаа хөгжүүлнэ.

7.5 Шилжилтийн сургалтын төлөвлөгөө

2021-2022, 2022-2023 оны хичээлийн жилд шилжилтийн түр сургалтын төлөвлөгөө боловсруулж, мөрдөнө. Шилжилтийн сургалтын төлөвлөгөөгөөр дараах асуудлыг зохицуулна. Үүнд:

- Бага, дунд, ахлах ангид судлах хичээл, тэдгээрт ногдох цаг
  - Танхимын сургалтын цаг
  - Хосолсон сургалтын цаг /танхим, цахим/
  - Цахим сургалтын цаг
- Багш, сургачийн долоон хоног, улирал, жилийн ачаалал
- Ганцаарчилсан болон холимог бүгээр хичээллэх цаг
- Нэгдмэл агуулга, арга зүйгээр хичээллэх цаг
- Сургалтыг дэмжих үйл ажиллагааны цаг
- Хичээлийн жилийн үргэлжлэх хугацаа болон амралт

НАЙМ. ЦОГЦ ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ТӨСӨВ

Хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд, ялангуяа цахим сургалтын дэд бүтэц, орчин бүрдүүлэх хөрөнгө оруулалтад нэлээд төсөв шаардлагатай.

Иймээс НҮБ-ийн Хүүхдийн сан, Азийн хөгжлийн банк, Дэлхийн банк, Щвейцарын хөгжлийн агентлаг, Японы ЖАЙКА олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага, Японы хүүхдийг ивээх сан, Дэлхийн зөн олон улсын байгууллагууд сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд хамтран ажиллана.

ЕС. ЦОГЦ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЯНАЛТ - ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭ

“КОВИД-19 цар тахлын үеийн ЕБС-ийн сургачдын хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөө”-ний хэрэгжилтэд хийх хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг Засгийн газрын 2020 оны 206 дугаар тогтооолоор батлагдсан “Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт болон захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх нийтлэг журам” /цаашид “нийтлэг журам” гэх/-ыг баримтлан Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын нэгж /ХШУДАН/ хариуцан гүйцэтгэнэ.

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний зорилго нь цогц төлөвлөгөөнд тусгагдсан үйл ажиллагааны хэрэгжилт, үр ашиг, үр дүн, үр нөлөөг нэмэгдүүлэх, талуудын оролцоо, хариуцлагыг дээшлүүлэхэд мэдээлэл, зөвлөмжөөр хангахад дэмжлэг үзүүлнэ. Холбогдох яамд, салбарын хөгжлийн түншүүд, иргэний нийгмийн байгууллагын гишүүнчлэл бүхий орон нутгийн боловсролын бүлэг (Local Education Group), мэргэжлийн холбоод, сургалтын байгууллага болон мэргэжлийн судлаач, шинжээчдийн төлөөллийн оролцоотойгоор хөндлөнгийн үнэлгээг хэрэгжүүлж болно.

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний хийхдээ нийтлэг журмын 3.1-д заасан шударга, хараат бус, шалгуур үзүүлэлт, тоо баримт, судалгаа, шинжилгээнд тулгуурласан, үр дүн, үр нөлөөг тодорхойлсон нотлогдохуйц байх, олон талын оролцоог хангасан байх зэрэг зарчмыг баримтална.

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний үр дүнг дараах аргачлалаар тооцно¹⁶. Үүнд:

- “үр дүнтэй”-зорилт, арга хэмжээ нь оновчтой тодорхойлогдсон, шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ бүрэн хүрсэн, удирдлага зохион байгуулалт сайн, үр дүн гарсан бол хэрэгжилт 100 хувь;

¹⁶ ЗГ-ын 2020 оны 206 дугаар тогтоолын 6.2.2, 6.2.3-т заасны дагуу

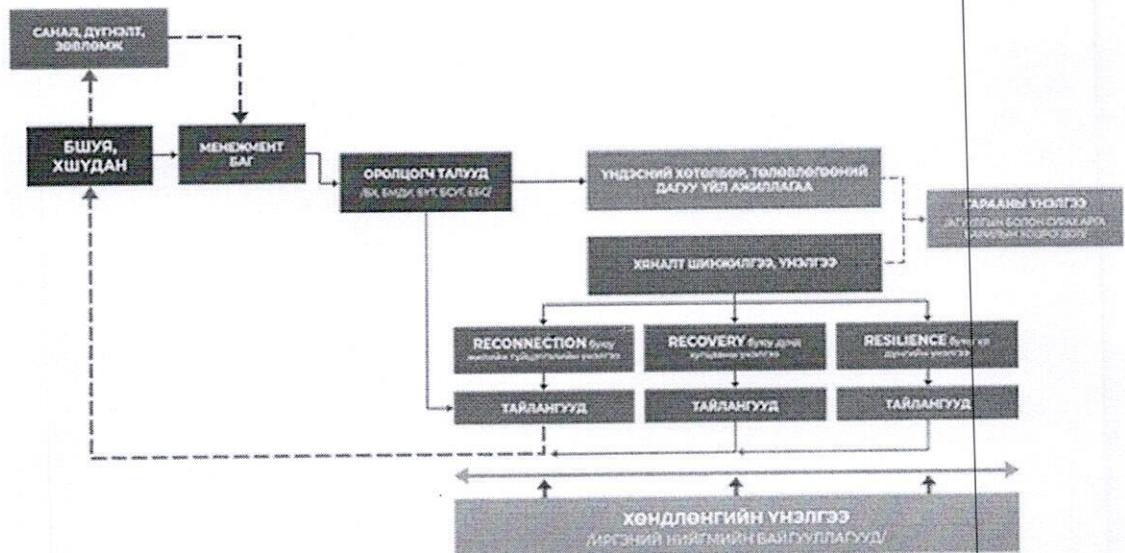
- “тодорхой үр дүнд хүрсэн”-зорилт, арга хэмжээ нь шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ бүрэн хүрээгүй, тодорхой үр дүн гарч эхэлж байгаа, хэрэгжилт, үр дүнг нэмэгдүүлэх шаардлагатай бол 70-99 хувь;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай”-зорилт, арга хэмжээ нь шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ хүрээгүй, удирдлага, зохион байгуулалт, хариуцлагыг сайжруулж, үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, зорилтод чиглэсэн арга хэмжээг сайжруулах шаардлагатай бол 31-69 хувь;
- “үр дүнгүй” – зорилт, арга хэмжээг илүү сайн тодорхойлох шаардлагатай, шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ хүрээгүй, төсөв хөрөнгийг үр дүнтэй зарцуулж чадаагүй, удирдлага зохион байгуулалт хангалтгүй бол 0-30 хувь

Хяналт-шинжилгээ: Цогц төлөвлөгөөнд тусгасан үйл ажиллагааны явцын хяналт-шинжилгээг Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын манлайлал дор орон нутгийн боловсролын асуудал эрхэлсэн байгууллага зохион байгуулж хагас жил тутам тайлагнана.

Мэргэжил дээшлүүлэх сургалт-арга зүйн байгууллага болон Албан бус боловсролын байгууллагын хяналт-шинжилгээ хариуцсан тус бүр нэг мэргэжилтэн орон нутгийн боловсролын асуудал эрхэлсэн байгууллагад арга зүйн дэмжлэг үзүүлж, чадавхыг бэхжүүлэн хяналт-шинжилгээний үйл явцыг удирдан чиглүүлж, зохицуулж ажиллана.

Үнэлгээ: Цогц төлөвлөгөөнд тусгасан үйл ажиллагааны хүрээнд хийгдэх үнэлгээг хөндлөнгийн экспертууд, хөгжлийн түнш, иргэний нийгмийн байгууллагыг оролцуулан Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын манлайлал дор Боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн байгууллага болон Боловсролын үнэлгээний байгууллагын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хариуцсан тус бүр нэг мэргэжилтэн зохицуулан чиглүүлж хэрэгжилтийн үр дүнт нэгтгэнэ.

Зураг 8. Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний зураглал

Цогц төлөвлөгөө хэрэгжих хугацаанд оролцогч талууд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний зураглалын дагуу Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын ХШУДАН-д тайланг хүргүүлнэ. ХШУДАН нь тайлангийн үр дүнд үндэслэн жилд нэг удаа санал дүгнэлт, зөвлөмжийг боловсруулан оролцогч талуудад танилцуулна.

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг дараах байдлаар зохион байгуулна. Үүнд:

1. Гарааны үнэлгээ буюу оношлох үнэлгээ

Хичээл, сурлагын хоцрогдлын нөхцөл байдал болон оролцогч талуудын хэрэгцээг нарийвчлан тодорхойлж, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд шаардлагатай тохируулга хийх бөгөөд дараах асуудлыг хамруулна. Үүнд:

- Суралцагчдын агуулгын алдагдал, сурх арга барилын хоцрогдлыг оношлох судалгааны үр дүн /бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын түвшнээр/
- Бага ангийн сурагчдын унших, бичих, математик чадвар;
- Дунд ангид монгол хэл, математик, байгалийн ухаан, нийгмийн ухааны нэгдмэл агуулгаар сурагчдын мэдлэг, чадвар;
- Ахлах ангид монгол хэл, математик, сонгон судлах З хичээлээр сурагчдын мэдлэг, чадварыг тус тус илрүүлэх
- Хэрэгцээний судалгаа – сургач, багш, сургуульд шаардлагатай дэмжлэгийн талаарх мэдээлэл

Цогц төлөвлөгөөний гурван зорилт, арван стратегийн хүрээнд боловсруулсан шалгуур үзүүлэлтүүдийн тодорхойлогдоогүй суурь түвшнийг гарааны үнэлгээгээр тогтооно.

2. Явцын хяналт-шинжилгээ

Хоцрогдлыг нөхөх, арилгах, суралцахуйг дэмжих сургууль, орон нутгийн түвшний үйл ажиллагааны хэрэгжилтийг цогц төлөвлөгөөний шалгуур үзүүлэлтийн дагуу тасралтгүй хянаж хэрэгжилтийг сайжруулах арга зүйн дэмжлэг үзүүлнэ. Хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны төрөл бүрээр

- Сурагчдын ахиц, амжилт
- Орон нутаг, сургууль, багшийн сайн туршлага
  - Нотолгоонд суурилсан сайн туршлагаа хуваалцаж, хамтран хөгжих үйл ажиллагаа /үндэсний хэлэлцүүлэг, цахим хичээлийн сан, эрдэм шинжилгээ, онол практикийн бага хурал өсөх зэрэг/
- Тулгарч буй хүндрэл, даван туулах орон нутгийн болон сургуулийн түвшний оролдлогуудын талаарх мэдээллийг цуглуулан дүн шинжилгээ хийнэ.

3. Жилийн гүйцэтгэлийн үнэлгээ /2021, 2022 оны жилийн эцсийн үнэлгээ/

Цогц төлөвлөгөөний хүрээнд хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа бүрийн үр дүнг тухайн жилийн зорилтот түвшнээр үнэлж, хэрэгжилт, тулгарсан бэрхшээл, ололт, амжилтыг тодорхойлж шаардлагатай өөрчлөлт, сайжруулалтыг хийх санал, дүгнэлт, зөвлөмж гаргана. Гүйцэтгэлийн үнэлгээний үр дүнг дараах ерөнхий шалгуур үзүүлэлтийн дагуу тухайн онд дэвшүүлсэн зорилтот түвшнээр хэмжинэ. Үүнд:

- Хөл хорионы дараа сургуульдаа эргэн суралцсан хүүхдийн эзлэх хувь
- Дэмжих сургалтад хамрагдах шаардлагатай сурагчдын хоцрогдол нөхөх сургалтад хамрагдсан хувь
- Дэмжигч багшийн хоцрогдол нөхөх үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийн хувь
- Хосолсон сургалтын орчин бүрдүүлсэн сургуулийн эзлэх хувь

Жилийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний хүрээнд нийтлэг журамд заасны дагуу үр шимийг хүртэгч болон хэрэглэгчийн /эцэг, эх, олон нийт, багш, суралцагч/ сэтгэл ханамжийн судалгаа хийж үр дүнг ашиглаж болно.

4. Үр дүнгийн үнэлгээ /2023 он/

Цогц төлөвлөгөөнд тусгасан үйл ажиллагааны үр дүн, үр нөлөө, үр ашиг болон тогтвортой байдлыг цогц төлөвлөгөөний гурван зорилт, арван стратегийн дагуу үнэлж бодлогын шинэчлэл, дараагийн үйл ажиллагаанд ашиглах сургамжийг тодорхойлно. Дараах ерөнхий шалгуур үзүүлэлтийг хамруулна. Үүнд:

- Агуулгын хоцрогдол нөхсөн сургачдын эзлэх хувь
- Сургачийн сурлагын амжилтын өсөлтийн хувь
- Өөрийн үнэлгээнд суурилсан залруулга бүхий дэмжих тогтолцоог бие даан хэрэгжүүлдэг болсон сургуулийн эзлэх хувь

Нийтлэг журамд заасны дагуу үр шимийг хүртэгч болон хэрэглэгчийн /эцэг, эх, олон нийт, багш, суралцаагч/ оролцоо, сэтгэл ханамжийн үр дүнг тусгана.

5. Хөндлөнгийн үнэлгээ /2023 - 2024 он/

Сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах, суралцахуйг дэмжих үйл ажиллагааны үр дүн, үр нөлөө, үр ашиг болон тогтвортой байдалд хөндлөнгийн үнэлгээ хийж, жилийн болон үр дүнгийн үнэлгээг баталгаажуулах чанарын судалгааг үндэсний хэмжээнд хийнэ.

Цогц төлөвлөгөөний үр дүн, үр нөлөөг тооцох ерөнхий шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд үнэлгээг хийж гүйцэтгэх бөгөөд чанарын судалгааны хүрээнд сургач, багш, эцэг эх, сургуульд гарсан өөрчлөлтийг тохиолдлын судалгаагаар баримтжуулна.

Нийтлэг журамд заасны дагуу иргэний нийгмийн байгууллага хийж гүйцэтгэнэ.

Цогц төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд гарч болох эрсдэл түүнийг даван туулах арга зам

Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургачдын сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд тулгарч болох зарим эрсдэлийг тооцож, урьдчилан сэргийлж, даван туулах арга замыг тодорхойлсон болно.

Хүснэгт 8. Эрсдэл түүнийг даван туулах арга зам

Эрсдэл	Даван туулах арга зам
Цар тахлын улмаас хөл хороо сунгагдах, тодорхойгүй байдал үргэлжлэх	Шилжилтийн сургалтын төлөвлөгөө баталж, хэрэгжүүлэх
Шаардлагатай тэсэв санхүүжилт батлагдахгүй байх	Хөгжлийн түншлэгч байгууллагууд, бусад яамд, орон нутгийн хөгжлийн сан болон олон нийтийн байгууллагуудын санхүүгийн дэмжлэгүүдийг дайчлах
Оношлоо үнэлгээний үр дүнг төлөвлөсөн хугацаанд бүрэн гаргаж чадахгүй болох	Оношилгоонд үндэслэн төлөвлөгөөнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах
Зуны амралтын үеэр явуулын багшийн хомсдолд орох	Цогц төлөвлөгөөг зуны сургалттай болон сургалтгүй гэсэн хувилбартайгаар тооцож төлөвлөх
Зуны сургалтад хамрагдах сургачдын ирц хангалтгүй байх	Оюутан багшийг ажиллуулах
Дэмжигч багшийн хүрэлцээ хангалтгүй байх	Сайн дурын багш нарыг уриалах
Цар тахлын улмаас төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хугацаа сунгагдах	Цар тахлын нөхцөл байдалтай уялдуулан төлөвлөгөөнд уян хатан зохицуулалт хийх

АРАВ. ЕБС-ИЙН СУРАГЧДЫН ХИЧЭЭЛ, СУРЛАГЫН ХОЦРОГДЛЫГ НӨХӨХ, АРИЛГАХ ЦОГЦ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ (2021-2023)

Хэрэгжүүлэх стратеги	Стратегийг хэрэгжүүлэх арга зам	Шалтуур үзүүлэлт (хүрэх үр дүн)	Суурь тувшин	Зорилтот түвшин (өссөн түвшнээр)		Санхүүгийн эх үүсвэр
				2021	2022	
Зорилт 1. Reconnection Эргэн холбогдох						
Стратеги 1.1. Сурагч, багш, эцгэг эхийн эргэн холбогдох боломжит сувгуудыг ашиглах	Арга хэмжээ 1. КОВИД-19 цар тахлаас удсэн сургууль завардалтын талаар судалж, сургуулиас хөндийрсөн, сургууль завсардах эрсдэлтэй сургачдыг сургуульд буцаан оруулах	Хөл хорионы үед сургууль, багштайгаа эрээн холбогдсон хүүхийн эзлэх хувь	0%	100%	100%	100%
	Арга хэмжээ 2. Хөл хорионы үед болон дараа сургач, эцэг эхийг сургууль, багш нартайгаа эргэн холбогдох хариулцааны анхдагч сувгийг нээн ажиллуулнахад ширэн холбооны үйлчилгээ үзүүлэлч оператор компаниудын нийтмийн хариулцааны хүрээнд хамтран ажиллах уриалга гарган хэрэгжүүлэх	Хамтран ажилласан сургуулийн тоо	0	130	130	130
	Арга хэмжээ 3. Цахим сургалтаас үүдэлтэй багш, сургачийн ачаалал, нийгэм-сэтгэл зүйн судалгааны тайлан хийж, хичээл эхэл үед сэтгэл зүйн эзрэг орчин бүрдүүлэх, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах "Ногоон тэрэл" үйл ажиллагааны удирдамж боловсруулж хэрэгжүүлэх	Багш, сургачийн ачаалал, нийгэм-сэтгэл зүйн судалгааны тайлан	0	1	-	-
		Үдирдамж хэрэгжүүлсэн сургуулийн тоо	0	839	839	839
Стратеги 1.2. Сурагч, багш, сургуулийн хэрэгцээнд үндэслэн арга замаа тодорхойлох	Арга хэмжээ 1. Бага ангийн унших, бичих, математик чадварыг оношлох шалтуур, үнэлгээний даалгавар боловсруулах, хэвлэх	Боловсруулсан дэвтрийн тоо Хэвлэсэн оношилгооны дэвтрийн тоо	0	12	-	-
	Арга хэмжээ 2. Дунд ангид монгол хэл, математик, байгалийн ухаан, нийтмийн ухааны нэгдмэл агуулгаар суралцын мэддэг, чадварыг оношлох шалтуур, үнэлгээний даалгавар боловсруулах, цахимд байршуулах	Боловсруулсан дэвтрийн тоо	0	331,000	343175	343290

		Боловсруулсан дэвтрийн тоо	0	27	-	-	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
Ага хэмжээ 3. Ахпах ангид монгол хэл, математик, сонгон судлах 3 хичээлээр сургачдын мэдлэг, чадварыг илрүүлэх шалгур, үнэлгээний даалтавар боловсруулах, цахимд байршуулах	Ага хэмжээ 4. Сурлагын хоцогдлыг оношлох	Оношилгооны тайлан	0	1	1	1	Орон нутгийн төсөв
Ага хэмжээ 5. Бусад судлагдахууны оношлгоо хийж, тайллан гаргах	Ага хэмжээ 6. Бага, дунд, ахлах ангийн суралцаачдын бие бялдрын хөгжлийн Узүүлэлтийг илрүүлэх арга зүй, аргачлал боловсруулж, судалгаа авах, тайлан гаргах	Оношилгооныч хамрагдсан сургачийн эзлэх хувь Судалгаанд хамрагдсан сургачийн тоо	0	10%	10%	10%	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
Ага хэмжээ 7. Сурлагын хоцогдлыг нөхөх, арилгахаа удирдамж боловсруулан түгээх	Ага хэмжээ 1. Сургайдын суралцаахуйн барьшээл, хумуухийн дотолдол, дэлгээцийн хамаараал, оюуны хөгжлийн судалгаа хийх	Удирдамжийг түгээсан сургуулийн тоо Судалгаанд хамрагдсан сургачийн тоо	0	839	839	839	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
Стратеги 1.3. Сургууль, гэр бүлд сургачийг дэмжих нийтэм, сэтгэл зүйн зөрөг орчин бүрдүүлэх	Ага хэмжээ 2. Сургач, эцэг эх, багш наарт сэргээл зүйн зөвлөгөөгүйч, дэмжин гүслэх, сургалтын болон гэр бүүлийн сэтгэл зүйн зөрөг орчин бүрдүүлэх зорилгоор явуулын сэтгэл зүйч ажиллуулах.	Сургуульд ажилласан сэргээл зүйчийн тоо Сэргээл зүйн дэмжээг үзүүлсэн баатц үйлчилгээний тоо	0	250	550	839	Орон нутгийн төсөв Сургууль
Ага хэмжээ 3. Сургальтын хоцогдлыг дэмжих тогтолцоонд эцэг эхийн зөвлөл, сургуулийн зөвлөлийн хүлээх үүрэг, хариуцлагыг таниулах, хамтран ажиллах	Ага хэмжээ 4. Сургуулийн эмч, нийтмийн ажилтан нь бие бялдэр, эрүүл мэнд, нийтэм-сэтгэл зүйн дэмжээг шавардлагатай сургачдын эцэг, эх болон сүм, хорооны нийтмийн ажилтантай хамтран ажиллах	Хүүхдэээз суралцаахуйн дэмжлэг үзүүлэх чадвартай болсон эцэг эхийн тооны есөөлтийн хувь Сургагын хоцогдол нөхөх, арилгахад хамтран ажилласан сум хорооны нийтмийн ажилтны эзлэх хувь Сэргээл зүйн зөрэг орчин бүрдүүлсэн багшийн эзлэх хувь	0%	10%	30%	50%	Орон нутгийн төсөв Сургууль
Зорилт 2. Хичээл, сурлагын хоцогдлыг нөхөх							

**Стратеги 2.1
Хосолсон сургалтын
дэд бүтэц, цахим сан
бүрдүүлэх**

Арга хэмжээ 1. Сургуулиудын интернат сүлжээний холболтын найдвартай ажиллагааг хангаж, хурдыг намзгүүлэх	Интернет холболтын хурд нэмэгдсэн байдал	2MB	2MB	3MB	4MB
Арга хэмжээ 2. Хосолсон сургалтын дэд бүтцийг сайжруулах	Нэг ухаалаг ангид ногдох сургачийн тоо	-	170	-	-
Арга хэмжээ 3. ЕБС -д цахим сургалтын платформ нэвтрүүлэх	Цахим сургалтын платформ нэвтрүүлсэн сургуулийн эзлэх хувь	25%	60%	80%	100%
Арга хэмжээ 4. Багшийг зөөврийн компьютераар хангах	Зөөврийн компьютертэй багшийн эзлэх хувь	5%	80%	100%	100%
Арга хэмжээ 5. Сургачийг сургалтын таблетаар хангах	Нэг таблетэд ноогдох сургачийн тоо	0	8	-	-
Арга хэмжээ 6. Сургалтын цахим контентын нэгдсэн сан бүрдүүлэх	Системд оруулсан цахим контентын тоо	4400	15400	20000	25000
Арга хэмжээ 7. Цахим систем дэх үнэлгээний даалгаврын сан бүрдүүлэх	Цахим систем дэх үнэлгээний даалгаврын тоо	20000	25000	30000	35000
Арга хэмжээ 8. Мэргэжлийн байгууллагуудад цахим сургалтын тоног, төхөөрөмж нийгүүлэх, сургалтын платформ хөгжүүлэх	БМДИ-д нийгүүлсэн байгалийн ухааны лабораторийн тоо	0	1	-	-
	БМДИ-д хөгжүүлсэн сургалтын цахим платформын тоо	0	1	-	-
	БҮТ-д нийгүүлсэн цахим тайланний систем, тоног төхөөрөмж	0	1	-	-
	Боловсролын дата төвийн серверийн багтаамжийг нэмэгдүүлэх хувь	-	10%	10%	10%
Арга хэмжээ 9. Сургуулийн тэтгэлэгт хөтөлбөрийн 5 дугаар шатыг хэрэгжүүлэх (агулгын хоцрогдлыг нөхөх, арилгахад мэдээллийн технологи ашиглах дэмжилэг үзүүлэх)	Тэтгэлэгт хөтөлбөрт хамрагдсан сургуулийн тоо	-	643	-	-
	Тэтгэлэгт хөтөлбөрт хамрагдсан БСУГ-ын баага боловсрол хариуцсан мэргэжилтийн тоо	-	31	-	-
Арга хэмжээ 10. Төле, интерактив, аудио, видео, цахим хийээнийг төмөнгийн-өнөн сувгийн үйлчилгээ үзүүлэгч компаниудаар дамжуулан сургач, баатар, эцэг, эхчүүдэд хурцэх	Олон сувгийн үйлчилгээгээр цахим хийээнийг хүргүүсэн компанийн тоо	22	22	25	27

Стратеги 2.2. Суралцахуйг дэмжих тогтолцоог хэрэгжүүлэх (дэмжигч багш, явуулын сэтгэл зүйч)	Арга хэмжээ 1. Сурлатаын хоирогдол нөхөнэд суралцахийг дэмжээд ажиллуулах	Дэмжигч багшийн тоо	0	3356	4195	4195
	Арга хэмжээ 2. Алслагдсан баг, тостоны сургачдын сурлатаын хоирогдол нөхөнэд дэмжээг үзүүлэх зүйн сургалт зохион байгуулах явуулын багш ажиллуулах	Явуулын багшийн тоо	0	330	330	330
	Арга хэмжээ 3. Сум, багийн сургууль, нийтийн олон хүүхэдтэй ажиллаж буй багш нарт сургачдын сурлатаын хоирогдол нөхөнэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор дадлагын багшийг ажиллуулах	Дадлагажигч багшийн тоо	0	400	400	400
	Арга хэмжээ 4. Дотуур байртай сургууль бүр сургачийн сурлатаын хоирогдлыг нөхөн төлөвлөгөө боловсруулж ажиллас, дотуур байрын багш нарыг сургалтыг дэмжих тогтолцоonda таган оролцуулах	Дэмжих тогтолцоonda таган оруулсан дотуур байрын багшийн тоо	-	620	620	620
	Арга хэмжээ 5.Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих сургач, багшийн өөрийн үнэлгээний тогтолцоог нэвтрүүлэх	Цахим платформ дахь өөрийн үнэлгээний өөрдлийг ашигладаг багшийн эзлэх хувь	-	20%	30%	40%
	Арга хэмжээ 1. Сургачдын бие даан суралцах ажлын дэвтэр хэвлэсэн тоо (Бага анги)	Бие даан суралцах ажлын дэвтэр хэвлэсэн тоо (Бага анги)	-	331,000	343,175	343,290
	• Бага, анги: математик, Монгол хэл, унших чадвар	Бие даан суралцах ажлын дэвтэр хэргэлсэн сургачийн эзлэх хувь (Дунд, Анти)	-	70%	90%	100%
	• Дунд анги: математик, Монгол хэл байгалийн ухаан, ниймийн ухааны нэдмэл хичээл	Бие даан суралцах ажлын дэвтэр хэргэлсэн сургачийн эзлэх хувь (Ахлах анти)	-	70%	90%	100%
	• Ахлах анги: математик, Монгол хэл, байгалийн ухаан, ниймийн ухааны сонгон судлах 3 хүртэлх хичээлээр	Бага ангийн бусад хичээлээр	-			
	Арга хэмжээ 2. Сургачдын бие даан суралцах ажлын дэвтэр (KUMON арга зүй)-ийг сургагдад хэрэглэж хоирогдол нөхөн	Бага ангийн сургачдын унших чадварын түвшин /IV-V/ Бага ангийн сургачдын бичих чадварын түвшин	37.50%	48%	58%	68%
		Бага ангийн сургачдын математик чадварын түвшин	53.30%	58.3%	63.3%	68%
		Дунд ангийн сургачдын ерөнхий чадварын түвшин	37.50%	47%	57%	67%

	Ахлах ангийн сургачдын сонгон судалсан хичээлийн зэмшилтийн түвшин	31,90%	42%	52%	62%	
Арга хэмжээ 3. Үндэсний хэмжээнд ашиглах явцын болон эцсийн үнэтгээний цахим платформ хөгжүүлж, нэвтрүүлэх	Үнэтгээний цахим платформ	-	1	1	1	Орон нутгийн төсөв
Арга хэмжээ 4. Цахим платформ дахь үнэтгээний өгөгдөл үндэслэн сургачийн ахиц, хөгжлийг явцын үнэтгэээр дэмжих	Үнэтгээний цахим платформын хандалтын тоо	-	60%	80%	100%	
Арга хэмжээ 5. Оношилгоо, асуулга, судалгааны бүртэл, нэтгэл, тайлангийн систем хөгжүүлж нэвтрүүлэх	Судалгааны нэтгэл, тайлангийн систем	0	1	1	1	
Арга хэмжээ 6. Нэйтмэл хичээлийн арга зүйн загвар боловсруулж, түгээн дэлгэрүүлэх	Нэвтрүүлсэн сургуулийн тоо	0	30	300	639	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
Стратеги 2.4.Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжсэн, хосолсон сургалтын арга зүйг хөгжүүлэх	Хосолсон сургалтын арга зүй эзэмшисэн удирдах ажилтан, багш нарын эзлэх хувь	-	60%	80%	100%	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
	Сургалтад хамрагдсан багшийн эзлэх хувь	-	60%	80%	100%	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
	Сургалтад хамрагдсан удирдах ажилтны тоо	0%	60%	80%	100%	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
	Сургалтад хамрагдсан удирдах ажилтны тоо	0	3356	4195	4195	
Арга хэмжээ 4. Сургалтын хорлогдлыг нөхөх, арилгах стратеги, арга зүй таницуулах, багш нарыг чадавхжуулах сургалт зохион байгуулах сургалт зохион байгуулах	Сургалтад хамрагдсан дэмжигч багшийн тоо	0	330	330	330	
	Сургалтад хамрагдсан сэгтэл зүйчийн тоо	0	250	550	839	
	Сургалтад хамрагдсан зүйчиний тоо	0	330	330	330	
ЕБС-ийг сургуулийн сэтгэл зүйцэр хангах, мэргэшүүлэх сургалт						
Стратеги 2.5. Тэгш хамруулах сургалтыг дэмжих	Арга хэмжээ 1. Тусгай хэрэгцээт хүүхийн нэхцэл байдлын суурь судалгаа хийх	-	10%	-	-	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
	Арга хэмжээ 2. Хөгжлийн бэрхшээлээс-үүдэх хорлогдлыг нөхөх, арилгах ганцаарчилсан сургалтын төвлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх	-	8,535	8,962	9,410	

Арга хэмжээ 3. Сургуулийн гадна болон сургуульд огт хамрагдаагүй зорилтот булагийн хүүхдэд боловсрол нэхэн олгох хөтөлбөрөөр хоцроодол арилгах сургалт зохион байгуулах	Сургалтад хамрагдсан хүүхдийн тоо		45	80	100	
Арга хэмжээ 4. Ерөний боловсролын сургуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, суралцах хүртээмжтэй орчны бурдулэх, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоног төхөөрөмж технологи нийтийн төхөөрөмжийн танхим байгуулах	Сургалтын орчин бурдулгээн сургуулийн тоо	-	25	8	-	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
Арга хэмжээ 5. Тусгай хэрэгцээт боловсролын чиглэлээр Мэргэшүүлэх, давтан сургах	Сургалтад хамрагдсан багшийн тооны өсвөтийн хувь	0	5%	5%	5%	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
Арга хэмжээ 6. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг ЕБС-д тэгш хамруулан сургах	Тэгш хамрах сургалтад хамрагдсан хүүхдийн тоо	-	6784	7123	7479	Олон улсын байгууллагын зээл тусламж
Арга хэмжээ 7. Ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдийг тэгш хамруулан сургах арга зүйн модуль, боловсрол нэхэн олгох хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх сургалтын модуль боловсруулах, хэвлэх, цахим болгож, байршуулах	Боловсруулсан сургалтын модулийн тоо	-	37	-	-	Улсын төсөв
Арга хэмжээ 8. Ялгаатай булагийн болон алслагдсан бус нутгийн сургалтын хоцрогдлыг арилгах арга зүйн сургалтуудыг зохион байгуулах	Тэгш хамруулан сургах боловсролын арга зүйн сургалтад хамрагдсан багшийн эзлэх хувь	-	2500	1500	1000	
Арга хэмжээ 9. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хөгжлийн үндэлээ, оношилгооны аргачлал боловсруулах	Ганцаарчилсан болон холимог булагийн сургалтын арга зүйн сургалтад хамрагдсан багшийн эзлэх хувь	-	60%	80%	100%	
	Чанарыг ахиллах арга зүйн сургалтад хамрагдсан хос хэлний боловсролын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж буй багшийн эзлэх хувь	-	60%	80%	100%	
	Үнэлгээ, оношилгооны аргачлал	0	1	1	1	

							Олон улсын байгууллагын зээл туслах
Арга хэмжээ 10. Тусгай хэрэгцээт боловсрол шаардлагатай хүүхэд, эцэг эхэд зориулсан гарын авлагын тоо	Боловсруулсан гарын авлагын тоо	-	2	2	-	-	
Арга хэмжээ 11. Хүнд болон хэвтрин хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг бичигт чадгах тайлах, бага, сурь боловсрол олгох явууллын багш ажиллуулах	Гэрээр сургалтад хамрагдсан хүүхдийн хувь Гэрээр ажилласан багшийн тоо	10% 6	5% 15	5% 25	5% 30		
Зорилт 3. Хичээл, сурлагын хөцгрогдлыг арилгах/тотвортжуулах							
3.1. Ноголгоонд сууринсан сайн туршилагаа хамтран хувалцааж, хамтран хөгжих	Арга хэмжээ 1. Ололт амжилтга хэлэлцэх, туршилагаа хувалцаах үйл ажиллагаа зохион байгуулах	Цахим санд байршуулсан сайн туршильтийн тоо	-	100	100	100	
Арга хэмжээ 2. Сурлагын хоцгроддол нөхөх арилгах сайн туршильтийг цахим санд байршуулж сургалтын үйл ажиллагаанд зашилгах	Сайн туршильтийг сургалтдаа хэрэгжүүлсэн сургуулийн эзлэх хувь	-	60%	80%	100%		
Арга хэмжээ 3. Мэргэжлийн бултээр орон нутгийн багш нарын тасралтгүй хөгжлийг хангах үйл ажиллагааг төлөвлөж хэрэгжүүлэх	Тасралтгүй үйл ажиллагаатай болсон мэргэжлийн бултгийн тоо	43	100	200	390		
Зорилт 3.2. Сургууль, орон нутаг залруулга бүхий дэмижих тогтолцоог бие даан хэрэгжүүлдэг болох	Арга хэмжээ 1. Сурлагын хоцгроддол нөлөөлж буй хүчин зүйл, хэрэгжилтийн нэхцэл байдлын судалгаа хийх	Судалгаа	0	-	1	-	
	Арга хэмжээ 2. Сургуулийн түвшинд сурлагын хоцгроддол нөхөх, арилгах суралцахуйг дэмижих сургалт үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, хэвших нэвтрүүлэх	Суралцахуйг дэмижих үйл ажиллагааг хэвшүүлсэн сургуулийн эзлэх хувь	0	60%	80%	100%	
	Арга хэмжээ 3. Сургуульд сууриссан менежмент, сургуулийн өөрийн үнэлгээний тогтолцоог нэвтрүүлэх	Өөрийн үнэлгээний тогтолцоог хэрэгжүүлсэн сургуулийн эзлэх хувь	-	25%	40%	60%	
	Арга хэмжээ 4. Сурлагын хоцгроддол нөхөх, арилгах, суралцахуйг дэмижих тогтолцоонд оролцогч талууд (нутгийн зөвлөл, орон нутгийн хөгжлийн туншлэгч)-ыг татан оролцуулах тогтолцоо бурдлуулах	Залруугаа бүхий дэмижих тогтолцоог бие даан хэрэгжкуулдэг болсон аймаг, сум, дүүргийн эзлэх хувь	50%	80%	100%		
	Арга хэмжээ 5. Сурлагын хоцгроддол нөхөх, арилгах, суралцахуйг дэмижих үйл ажиллагааны орон нутгийн санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх	Аймаг, сум хөгжүүлэх санийн төсөөвт боловсрол нөхөн олтох үйл ажиллагааны зардлын эзлэх хувь	0%	10%	10%	10%	

Арга хэмжээ 6. Сурлагын хоцродол нөхөх, арилгах, суралцахуйг дэмжих үйл ажиллагаанд сургалтын бусад байгууллын (сургалтын төв тах мат) оролцоог хангаж, тогтолцулах	Хамтран ажилласан төсөл, хөтөлбөрийн тоо	-	100	50	20
Арга хэмжээ 7. Аймийн БСУГ, дүүртийн Боловсролын хэлтсийн хувийн нөөцийг нэмэгдүүлэх	БСУГ, дүүртийн Боловсролын хэлтсийн судлалдахуун хариуцсан арга зүйчийн тоо	253	-	274	183

Хяналт-шинжилгээ Унэлгээний ерөнхий шалгуур, индикатор

Зорилго	Шалтуур үзүүлэлт (хүрэх үр дүн)	Суурь түвшин	Зорилтот тувшиин (өссэн тувшишингээр)			Санхүүгийн эх үүсвэр
			2021	2022	2023	
Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ	R1. Хөл хорионы дараа сургуульдаа эргэн суралцсан хүүхдийн эзлэх хувь	-	96%	98%	100%	
	R2.Дэмжих сургалтад хамрагдах шаардлагатай сурагчдын хоцродол нөхөх сургалтад хамраадсан хувь	0	80%	90%	100%	
	R2. Дэмжич багшийн хоцродол нөхөх үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийн хувь	0	80%	90%	100%	
	R2.Хосолсон сургалтын орчин бурудуулсан сургуулийн эзлэх хувь	0	60%	80%	100%	
	R1-3. Агуулгын хоцродол нөхсөн сурагчдын эзлэх хувь	-	70%	80%	90%	
	R1-3. Сурагчийн сурлагын амжилтын есөөлтийн хувь	-	10%	10%	10%	
	R1-3. Өөрийн Үнэлгээнд суурин болтуулга бүхий дэмжих тогтолцоог бие даан хэрэгжүүлэг болсон сургуулийн эзлэх хувь	0	50%	80%	100%	

ХИЧЭЭЛ, СУРЛАГЫН ХОЦРОГДЛЫГ НӨХӨХ ЗУНЫ СУРГАЛТ

Нэг. Зуны сургалтын бэлтгэл, үйл ажиллагаа

Сурагчдын хичээл, сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах ажлын хүрээнд зуны сургалтыг орон нутгийн түвшинд 2021-2023 оны 6, 7, 8 дугаар саруудад 7-14 хоног зохион байгуулах бөгөөд энэхүү ажлыг аймаг, нийслэлийн боловсролын газар удирдлага зохион байгуулалтаар ханган ажиллана.

Сурагчдын оношилгоо үнэлгээнд тулгуурлан сургалтыг холимог болон ганцаарчилсан хэлбэрээр зохион байгуулна. Ганцаарчилсан сургалт гэдэгт хөгжлийн бэрхшээл болон бусад шалтгааныг авч үзнэ. Зуны сургалтад багш бэлтгэх сургуулийн оюутнууд, ахмад багш, ЕБС-ийн сургалт явуулах сонирхолтой багш болон сургалтын төвийн багш нар хичээл зааж болох ба сургалт явуулах багш, сургалтад хамрагдах сурагчдын бүртгэл, багш бэлтгэх сургалтыг аймаг, дүүргийн боловсролын газар, хэлтэс хариуцна. Зуны сургалтын хичээл үйл ажиллагааг боловсрол нөхөн олгох сургалтын хөтөлбөрийн хүрээнд хүүхдийн хоцрогдлын түвшин, ялгаатай байдалд тохируулан идэвхтэй сургалтын болон тоглоомын арга зүйгээр баяжуулан заахуйцаар төлөвлөнө.

Сурагчдын харьяаллыг харгалзан үзсэний үндсэн дээр сургалтыг сургууль дээр болон орон нутгийн номын сан, сургалтын төвийн байр, музей, гэр сургууль, хүүхдийн зуслан, гэрээр гэх мэт боломжит хувилбаруудаар тооцон гаргаж сургалтад оролцогчдын аюулгүй байдлыг хангасан хичээлийн хуваарийн дагуу зохион байгуулж ажиллана.

Зуны сургалт явуулахад шаардлагатай багшийн багц, гарын авлага, сургачийн гарын авлага зэрэг сургалтын хэрэглэгдэхүүн, ахмад, дэмжигч, явуулын, дадлагажигч багшийн цалинг улсын төсвөөс, сургалтын үеийн сурагчдын үйлийн цай, унаа, багшийн томилолт, замын зардал, сургачийн нэмэлт хэрэглэгдэхүүн, бусад дэмжлэгийг орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлнэ. Үүний зэрэгцээ оюутан багш нарын дадлагын хичээлийг тооцох, дидактикийн хичээлийн кредит тооцох, залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн 15.2-т заасны дагуу оюутнууд сайн дурын үйл ажиллагааг зохион байгуулах, нийгмийн хариуцлагын хүрээнд орон нутгийн лаборатори сургуулиуд санал санаачилгатай ажиллах зэрэг мөнгөн бус хэлбэрээр санхүүжүүлж орон нутгийн хэмжээнд хоцрогдол арилгах, нөхөх үйл ажиллагаанд хамтран ажиллана.

Сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулахдаа хүүхэд хамгаалал, тэдний эрүүл, аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор сургуулийн хүүхэд хамгааллын бодлоготой уялдуулан сургууль, багш, эцэг эхийн гурвалсан гэрээг байгуулж сургалтын үед хориглох болон урьдчилан сэргийлэх зүйлийг тодорхойлох зэрэг бэлтгэл хангаж ажиллана.

Хоёр. Зуны сургалтын зохион байгуулалт

Зуны сургалтыг хотын захын дүүрэг, алслагдсан сум, багийн ерөнхий боловсролын сургуулийн сургачид болон төле хичээлд хамрагдаагүй сургачийн сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор зохион байгуулна.

2020 оны 2 сард Боловсролын хүрээлэнгээс авсан төлөвлөхөд хамрагдаагүй сургчдын судалгааны дүнгээр 103,771 сургач, үүнээс бага боловсролын 48,343, суурь боловсролын 39,701, ахлах ангийн 15,727 сургач байна гэсэн тоон мэдээ байна.

Зуны сургалтад хамрагдах сургчдыг нэг бүлэгт 15 сургач суралцуулахаар төлөвлөхөд нийслэлд 2266, аймаг, суманд 4652 бүлэг буюу нийт 6918 бүлэг хичээллэх тооцоо гарч байна.. Нэг багш 1 сарын хугацаанд 14 хоногоор 2 ээлжид 4 бүлэгтэй ажиллана. Нэг ээлжийн хичээллэх цагийг 45 минутаар 3 цаг байхаар тооцоход нийслэлд 566, аймаг, суманд 1163 багш ажиллана.

Сургалтыг холимог бүлгийн болон ганцаарчилсан сургалтын хэлбэрээр зохион байгуулах бөгөөд “Боловсрол нөхөн олгох хөтөлбөр”-т түшиглэн тухайн сургалтад хамрагдах сургчдын түвшин, хэрэгцээнээс хамааран бага ангид унших, бичих чадварыг хөгжүүлэх, математик сэтгэлгээг хөгжүүлэх, дунд ангид математик, байгалийн ухаан, англи хэл, ахлах ангид математик, монгол хэл, англи хэл, сонгон судлах хичээлийн агуулгаар зохион байгуулахаар төлөвлөж байна. Сургалтыг сургчдын гарааны үнэлгээнд тулгуурлан сэтгэл зүйн болон мэдлэг, чадварын ялгаатай байдалд тохируулж, сургалтын идэвхтэй аргууд тухайлбал оролцооны болон тоглоомын арга зүйг ашиглан, сонирхолтой, үр дүнтэй зохион байгуулна.

Гурав. Зуны сургалтын үр дүн

Сургалтын үр дүнг сургалтад хамрагдсан хүүхдийн тоо, агуулгын нөхөлт, хүрсэн үр дүн, сургачийн ахиц амжилтыг үндэслэн сургууль, эцэг эх, сургачийн гурвалсан гэрээний биелэлтээр тооцож үзнэ.

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

БШУЯ	Боловсрол, Шинжлэх Ухааны Яам
БХ	Боловсролын хүрээлэн
БҮТ	Боловсролын үнэлгээний төв
БМДИ	Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх институт
БМТТ	Боловсролын мэдээллийн технологийн төв
ДБ	Дэлхийн банк
БДБ	Бага, дунд боловсрол
СӨБ	Сургуулийн өмнөх боловсрол
ББИДС	Багш бэлтгэх их, дээд сургууль
ЕБС	Ерөнхий боловсролын сургууль
АХБ	Азийн хөгжлийн банк
ЯХИС	Японы хүүхдийг ивээх сан
БСУГ	Боловсрол, соёл, урлагийн газар
ТХБ	Тогтвортой хөгжлийн боловсрол

НЭР ТОМЬЁОНЫ ТАЙЛБАР

Дадлагажигч багш	Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөж, бие даан суралцах арга барил эзэмшихэд дэмжлэг үзүүлэх оюутан багш
Дэмжигч багш	Нэмэлт дэмжлэг шаардлагатай сурагчдын хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөж, бие даан суралцах арга барил эзэмшихэд дэмжлэг үзүүлэх орон тооны бус багш
Ерөнхий дэмжлэг	Оношилгооны дүн дунджаас дээгүүр сурагчдад “Сайжруулсан сургалтын хөтөлбөр”-өөр дамжуулан хоцрогдол нөхөхөд үзүүлэх дэмжлэг
Зуны сургалт	Цахим сургалтад хамрагдаагүй сурагчдыг зуны амралтаар сургалтад хамруулах
Ментор багш	Багшид арга зүй, ур чадвар, эерэг хандлага төлөвшүүлж, дэмжлэг үзүүлэн зөвлөн туслах чадвартай, зөвлөх зэрэгтэй эсвэл үндэсний хэмжээнд бэлтгэгдсэн сургач багш
Мэргэжлийн бүлэг	Орон нутгийн багш нарын мэргэжлийн хэрэгцээг тодорхойлж, хамтран шийдвэрлэх чадвартай, мэргэшсэн, зөвлөн туслах чадвартай багш нарын бүлэг
“Ногоон гэрэл” үйл ажиллагаа	Сургуульдаа эргэн холбогдох, суралцахуйн хамт олондоо эргэн нэгдэх үйлийг дэмжих санаачилгүүд
Ногоон гэрэл асаагч /дэмжигч сургач/	Сургуульдаа эргэн холбогдох, суралцахуйн хамт олондоо эргэн нэгдэх үйлийг дэмжин манлайлагч сургач
Нэмэлт дэмжлэг	Оношилгооны дүн дундаж болон дунджаас доогуур, зөвхөн хичээл, сурлагын хоцрогдол бус суралцахуйн ямар нэгэн бэрхшээл бүхий сурагчдад “Боловсрол нөхөн олгох хөтөлбөр”-өөр дамжуулан хоцрогдол нөхөхөд үзүүлэх дэмжлэг
Өөрийн удирдлагатай суралцахуй	Сургач өөрийгөө үнэлж, хүрэх үр дүнгээ тодорхойлон, төлөвлөгөөний дагуу бие даан /суралцахуй/ сурх чадвар
Суралцахуйг дэмжих тогтолцоо	Хосолсон сургалтын орчин, ерөнхий, нэмэлт, тусгай дэмжлэг, дэмжигч багш нар, багш, сургач, эцэг эхийн хамтын ажиллагаа болон өөрийн удирдлагатай суралцахуй
Сургуулийн цахим дэд бүтэц	Дижитал технологи (техник хангамж, програм хангамж), мэдээллийн сан (өгөгдөл, үйлчилгээ, дижитал номын сан), харилцаа холбоо (утас, интернет, дотоод сүлжээ), тэдгээрийг удирдахад шаардлагатай хүмүүс, зохион байгуулалтын бүтцийн хослол
Тусгай дэмжлэг	Оношилгооны дүн хэт доогуур, сэтгэл зүйн болон хөгжлийн тусгай хэрэгцээ бүхий сурагчдад ганцаарчилсан төлөвлөгөө, “Боловсрол

	нөхөн олгох хөтөлбөр"-өөр дамжуулан хоцрогдол нөхөхөд үзүүлэх дэмжлэг
Хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах	Танхимын болон танхимын бус үйл ажиллагаа, цахим сангаар дамжуулан, багш, дэмжигч багш нарын чиглүүлэг дор өөрийн удирдлагатай уян хатан төлөвлөгөөний дагуу суралцаж хоцрогдол нөхөх
Хичээл, сурлагын хоцрогдол	Сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу сурагчдын эзэмшил зохих мэдлэг, чадвар, төлөвлөшийн түвшин болон өнөөгийн бодит түвшний зөрүү
Хосолсон сургалт	Танхимын, танхимын бус ба цахим сургалтын хоспол
Цахим сан	Хичээл сургалтад ашиглах теле, интерактив, цахим хичээл, цахим сурах бичиг болон сургалтын зорилгоор ашиглах бусад мэдээллийн нэгдэл
Цахим сургалтын платформ	Багш сурагч хоорондоо харилцах, мэдээлэл хуваалцах цахим сургалтын вэб суурьтай удирдлагын систем
Цахим хичээл	Сургалтын хөтөлбөрт үндэслэн мультмедиа, интерактив агуулга бүхий сургалтын нээлттэй нөөц буюу ээлжит хичээлийн сан
Эргэх холбоо	Сургуулиас хөндийрсөн, сургууль завсардах эрсдэлтэй сурагчдыг сургуульд буцаан оруулах
Явуулын багш	Цахим сургалтад хамрагдаагүй сурагчдад гэр, баг, sumaар очиж хоцрогдол нөхөх багш
Явуулын сэтгэл зүйч	Тусгай дэмжлэг шаардлагатай сурагчдад сэтгэл зүйн анхан шатны дэмжлэг үзүүлэх, багш, эцэг эх, нийгмийн ажилтанд зөвлөгөө өгч, сургуулиудын дунд ажиллах сэтгэл зүйч
CLIL	Судлагдахуун ба хэлийг интеграцилж заах арга зүй
EGMA	Бага ангийн сурагчдын математик чадварын үнэлгээ
EGRA	Бага ангийн сурагчдын унших чадварын үнэлгээ
Reconnection- Эргэн холбогдохуй	Холбоо харилцааг сэргээх, хамт олны нэг хэсэг болох /Сургуульдаа эргэн холбогдож, суралцахуйн хамт олондоо эргэн нэгдэх үйл явц/
Recovery- Хоцрогдол нөхөхүй	Хичээл, сурлагын хоцрогдоо нөхөж, өөрийн удирдлагатай суралцахуйн арга барил эзэмших үйл явц
Resilience- Суралцахуй тогтвржихуй	Хичээл, сурлагын хоцрогдоо арилгаж, өөртөө итгэлтэй болж, өөрийн удирдлагатай суралцахуйгаа тогтвржуулах үйл явц